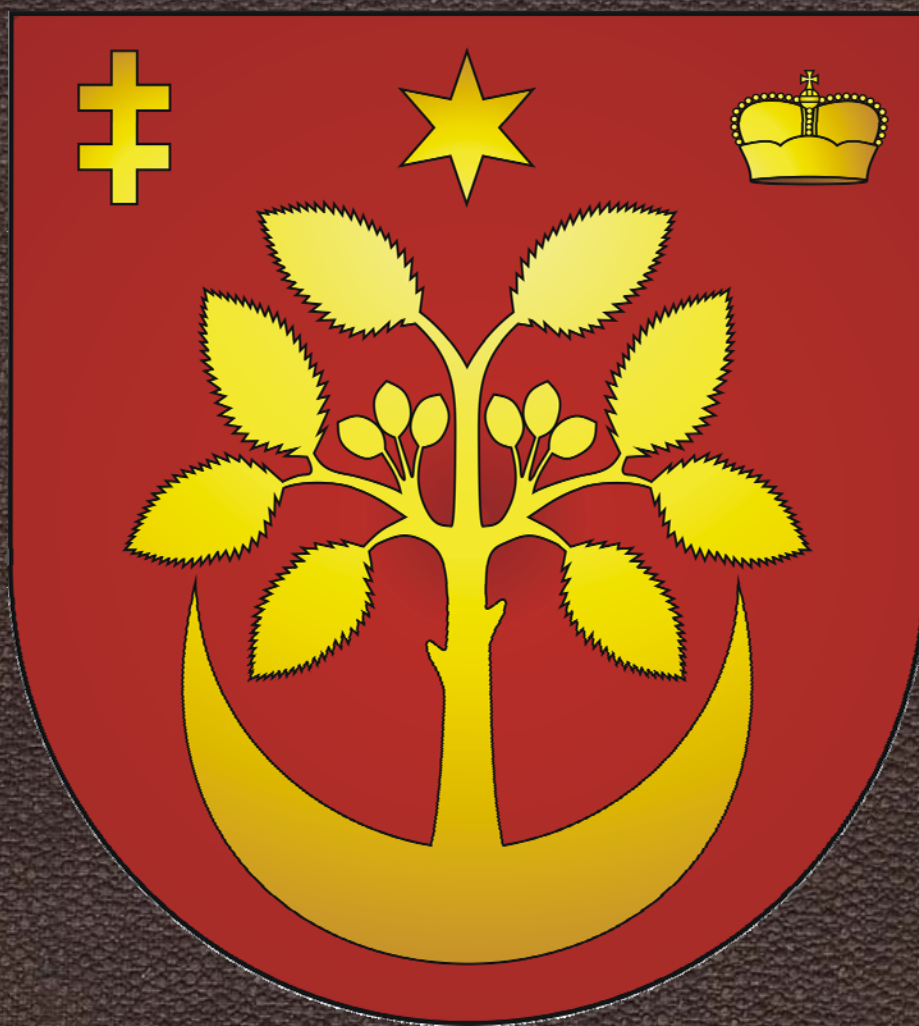

*Paweł Szymon Towpik
Tomasz Steifer*

*Herb, pieczęć i weksylia
Gminy Wiązownica*

PAWEŁ SZYMON TOWPIK
TOMASZ STEIFER

**HERB, PIECZEŃ I WEKSYLIA
GMINY WIĄZOWNICA**

OCHLA 2013

Projekt okładki:
Tomasz Steifer

Projekt herbu, pieczęci i weksyliów Gminy Wiązownica:
Tomasz Steifer i Paweł Szymon Towpik

UWAGA! Wszystkie inne zamieszczone w niniejszym opracowaniu wizerunki herbów, pieczęci, flag i logo oraz wszystkie zdjęcia, przy których nie ma podanego źródła, są dostępne publicznie, na zasadach wolnej licencji i pochodzą ze zbiorów Wikipedia Commons (aktualność zbiorów: grudzień 2012 r.).

Korekta:
Dominika Towpik

Niniejsza pozycja jest publikacją opracowania projektowego nowej symboliki Gminy Wiązownica, wykonanego pod tym samym tytułem przez Ośrodek Badań Genealogiczno-Heraldycznych i Regionalnych "HISTORIAE" w Ochli, z inicjatywy oraz dzięki środkom finansowym Urzędu Gminy Wiązownica.

- © Copyright by Urząd Gminy Wiązownica
- © Copyright by Ośrodek Badań Genealogiczno-Heraldycznych
i Regionalnych "HISTORIAE" w Ochli
- © Copyright by Paweł Szymon Towpik & Tomasz Steifer

Wszelkie prawa zastrzeżone.
Kopiowanie, rozpowszechnianie, publiczne udostępnianie i sprzedaż, zarówno w formie drukowanej, jak i elektronicznej, całości lub części niniejszej publikacji bez pisemnej zgody wymienionych powyżej właścicieli praw autorskich jest zabronione.

ISBN 978-83-64574-01-6

Wydanie I - elektroniczne.
Wydawnictwo Ośrodka Badań "HISTORIAE"

Spis treści

Wstęp	5
I. Heraldyka Gminy Wiązownica pod kątem dawnej i obecnej przynależności administracyjnej jej miejscowości, dawnej przynależności rodowej oraz heraldyki kościelnej	6
1. Zmiany przynależności administracyjnej	6
2. Herby gmin współcześnie sąsiadujących z Gminą Wiązownica	12
3. Herby znacniejszych rodów związanych z terenami Gminy Wiązownica	13
4. Herby i godła zakonów związanych z rejonem Gminy Wiązownica oraz XIX-wieczna pieczęć parafii Wiązownica	17
II. Herb Gminy Wiązownica	20
1. Przewodnia motywacja przy projektowaniu herbu	20
2. Wzorcowy wizerunek herbu i jego blazonowanie	28
3. Wykreślenie tarczy i poglądowe wymiarowanie herbu	29
4. Elementy godła herbu i ich symbolika	30
5. Barwy herbu	33
5.1 Podstawowe zasady używania barw w heraldyce i ich zastosowanie w herbie	33
5.2 Symbolika barw herbu	34
5.3 Dopuszczalne zakresy tonalne barw herbu	35
6. Różne przedstawienia herbu	37
6.1 Herb w barwach tonowanych	37
6.2 Szrafowanie herbu	37
6.3 Herb w odcieniach szarości	38
6.4 Wersja konturowa herbu	38
III. Pieczęć heraldyczna Gminy Wiązownica	39
IV. Weksylia Gminy Wiązownica	40
1. Flaga pozioma	40
2. Flaga stolikowa	42
3. Baner	43
V. Wybrane pozycje źródłowe wykorzystane przy tworzeniu herbu, pieczęci i weksyliów Gminy Wiązownica	44

Wstęp

Gmina Wiązownica położona jest w powiecie jarosławskim, województwie podkarpackim, na prawym brzegu rzeki San. Zajmuje powierzchnię 244 km², na której znajduje się 12 sołectw: Cetula, Manasterz, Mołodycz, Nielepkowice, Piwoda, Radawa, Ryszkowa Wola, Surmaczówka, Szówsko, Wiązownica, Wólka Zapałowska i Zapałów, łącznie zamieszkałych przez 11455 osób (w tym 5800 kobiet i 5655 mężczyzn - wg wyników NSP z 2011 r.). Geograficznie Gmina znajduje się w południowo-wschodniej części Kotliny Sandomierskiej, w Dolinie Dolnego Sanu. Wysokość jej terenów waha się od 180 do 240 m. n.p.m. Gmina ma charakter rolniczo-turystyczny (35% obszaru to użytki rolne, 47% tereny leśne, 7% infrastruktura turystyczna). Cześć obszaru Gminy wchodzi w skład Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Autorami herbu, pieczęci i weksyliów Gminy Wiązownica oraz autorami niniejszego opracowania są:

- mgr **Tomasz Steifer**, artysta plastyk, heraldyk, m.in. członek-współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Heraldycznego oraz współzałożyciel i wiceprzewodniczący Polskiej Wspólnoty Heraldycznej;
- mgr inż. **Paweł Szymon Towpik**, historyk, heraldyk, m.in. członek Polskiego Towarzystwa Heraldycznego oraz współzałożyciel i sekretarz Polskiej Wspólnoty Heraldycznej.

Herb Gminy Wiązownica został wykonany zgodnie z zasadami polskiej heraldyki samorządowej, jak i ogólnymi zasadami klasycznej heraldyki europejskiej. Elementy godła herbu, rodzaj i układ barw, niosą ze sobą konkretną symbolikę heraldyczną, nawiązującą zarówno do samej nazwy Gminy Wiązownica, jak i historii jej terenów (poprzez heraldykę najważniejszych rodów z terenami tymi niegdyś związanych). Przyjęty projekt z jednej strony zawiera elementy szczególne, nie występujące w żadnym innym dotychczas istniejącym herbie, z drugiej zaś zapożycza on elementy o już ugruntowanej symbolice i rozpoznawalności. Tym samym jego wizerunek swą niepowtarzalną treścią nie tylko wyróżnia się wśród innych herbów samorządowych, co również, jako tzw. herb mówiący, pozwala na jego bezpośrednią identyfikację z terenem, którego jest symbolem.

I. Heraldyka Gminy Wiązownica pod kątem dawnej i obecnej przynależności administracyjnej jej miejscowości, dawnej przynależności rodowej oraz heraldyki kościelnej

1. Zmiany przynależności administracyjnej

Przed powstaniem państwa Piastów, rejon dzisiejszej Gminy Wiązownica zamieszkiwało należące do polskiej grupy językowej plemię Lędzian. Analizując informacje ruskiej kroniki Nestora, wydaje się, że w późniejszym okresie ziemie te weszły w zwierzchność księcia Polski Mieszka I (+992). W 981 r. tereny te zajął książę kijowski Włodzimierz I Wielki (+1015), poczym w 1018 r. książę (późniejszy król Polski) Bolesław Chrobry (967-1025) przyłączył je do Polski, a już w 1031 r. ponownie podporządkował je pod Kijów książę Jarosław I Mądry (978-1054). Po jego śmierci Ruś rozpadła się na szereg księstw dzielnicowych. W XII w. wyodrębniło się między innymi księstwo włodzimierskie, bełskie i halickie. Jednocześnie zaczęła kształtować się późniejsza ziemia bełska i przemyska. W 1234 r., mające pod sobą ziemię przemyską, księstwo halickie podporządkowało sobie sąsiednie księstwo włodzimierskie i jednocześnie podległe mu księstwo bełskie. Stan ten trwał, aż do śmierci ostatniego księcia halicko-włodzimierskiego Bolesława Jerzego II Trojdenowicza (ok.1310-1340).

Herb Rusi Halicko-Włodzimierskiej.

Herb Księstwa Bełskiego.

W ciągu kolejnych kilku lat król Kazimierz Wielki (1310-1370) przyłączył ziemię przemyską i sanocką do Polskiej Korony, a w 1349 roku (po walkach m.in. z Litwinami) także część Rusi Czerwonej z Lwowem i Haliczem. Księstwo bełskie przeszło zaś (od 1366 r. jako polskie lenno) pod panowanie ks. litewskiego Jerzego Narymuntowicza (ok.1326-po1398). Po śmierci Kazimierza Wielkiego, wojna o Ruś Czerwoną rozgorzała na nowo, a jej rezultatem było m.in. przejściowe włączenie tych ziem, przez króla Ludwika Węgierskiego (1326-1382), do Królestwa Węgier. Ostatecznie, po zawarciu małżeństwa wielkiego księcia litewskiego Jagiełły Olgierdowicza (ok.1362-1434) z królem Polski Jadwigą Andegaweńską (1373/1374-1399), w

wyniku wspólnej zbrojnej polsko-litewskiej wyprawy w 1387r., Ruś Halicka została przyłączona do Polski. W 1434 r. z jej obszaru utworzono województwo ruskie ze stolicą we Lwowie.

Chorągiew ziemi przemyskiej i sanockiej w 1410 r.

Natomiast Księstwo Bełskie przekazano rok później jako lenno ks. mazowieckiemu Siemowitowi IV (ok.1352-1426), a po śmierci jego wnuka ks. mazowieckiego Władysława II płockiego (prawd.1448-1462), jeszcze w 1462 r. zostało włączone do Polski, jako województwo bełskie, ze stolicą w Bełzie.

Herb województwa ruskiego.

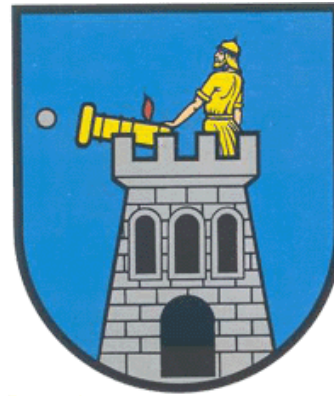

Herb województwa bełskiego.

Zdecydowana większość terenów Gminy Wiązownica składa się z obszaru wchodzącego niegdyś w skład ziemi przemyskiej i są to dzisiejsze sołectwa: Cetula, Manasterz, Mołodycz, Nielepkowice, Piwoda, Radawa, Ryszkowa Wola, Surmaczówka, Szówsko i Wiązownica. W okresie I Rzeczypospolitej obszar ten podlegał pod powiat przemyski w województwie ruskim. Natomiast dzisiejsze sołectwa Zapałów i Wólka Zapałowska znajdują się na obszarze przynależącym niegdyś do ziemi bełskiej, który podczas I Rzeczypospolitej najpierw podlegał pod powiat lubaczowski, a od 1531 r. (razem z Lubaczowem) pod powiat bełski w województwie bełskim.

Współczesny herb Przemyśla wzorowany na godłach pieczęci miasta występujących już od poł. XV w.

Herb miasta Belza z 1508 r.

Rysunek pieczęci wójtowskiej Jarosławia z 1611 r.
(Źródło: H. Seroka, *Herby miast małopolskich...*, s. 84)

Skutkiem I rozbioru Polski w 1772 r., omawiane ziemie zostały przejęte przez Austrię i weszły w skład nowoutworzonej prowincji Królestwa Galicji i Lodomerii. Zlikwidowano powiaty i województwa, a na ich miejsce utworzono dystrykty (zwane też w literaturze okręgami) i nadrzędne dla nich jednostki administracyjne zwane cyrkułami (początkowo w granicach dawnych województw).

Herb Królestwa Galicji i Lodomerii.

a)

b)

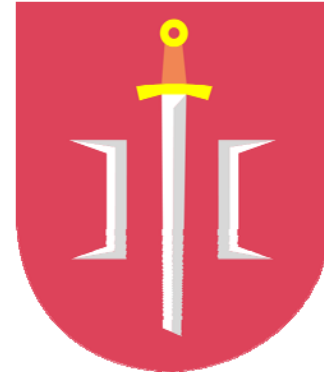
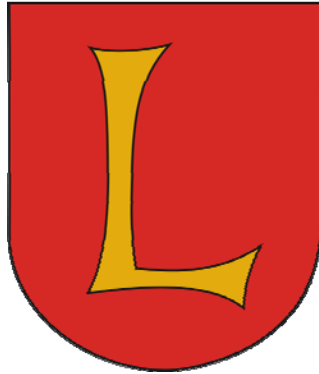
c)

Flagi Królestwa Galicji i Lodomerii:
a) do 1849 b) 1849-1890 c) 1890-1918

Z dawnego powiatu przemyskiego powstały m.in. dystrykty jarosławski i przemyski w cyrkułe samborskim, zaś z powiatu bełskiego m.in. dystrykt lubaczowski w cyrkułe bełskim (z

siedzibą w Zamościu). Już jednak w 1775 r. część dystryktów zlikwidowano w tym jarosławski (wcielając go do dystryktu przemyskiego) i lubaczowski (wcielając go do biłgorajskiego). Kolejna reforma z 1782 r. zlikwidowała dystrykty, tereny dawnego powiatu przemyskiego skupiła w nowopowstałym cyrkułe przemyskim, zaś w 1783 r. tereny dawnego powiatu bełskiego przeszły pod cyrkuł żółkiewski. Cyrkułom, którymi zarządzali starostowie, podlegały magistraty (organy zarządu miast) oraz dominia (jednostki administracyjne składające się z jednej lub kilku wsi należących do tego samego właściciela).

Herb miasta Jarosław od 1845 r. Herb miasta Lubaczów z XIV w. Herb miasta Cieszanów od 1780 r.

W 1854 r. wprowadzono urzędy powiatowe, powstał wtedy m.in. powiat z siedzibą w Jarosławiu. W 1865-1867 r. zlikwidowano cyrkuły, zreorganizowano sieć powiatów oraz utworzono samorządowe gminy. Tak utworzono w 1867 r. powiat cieszanowski, w obrębie którego znalazły się m.in. gminy sołeckie: Wólka Zapałowska i Zapałów. Natomiast w obrębie powiatu jarosławskiego powstały w 1867 r. m.in. samorządowe gminy: Cetula, Manasterz, Mołodycz, Nielepkowice (wtedy Nielipkowice), Piwoda, Radawa, Ryszkowa Wola, Surmaczówka, Szówsko i Wiązownica. Własność ziemską nie włączono do gmin wiejskich, zachowały one odrębność, jako tzw. obszary dworskie (własność większa, gmina szlachecka).

W 1918 r. Polska odzyskała niepodległość. Już w 1919 r. obszary dworskie włączono do poszczególnych gmin. Z dniem 1 września 1921 r. powiat jarosławski i cieszanowski weszły w skład nowoutworzonego województwa lwowskiego. Do kolejnej zmiany doszło dnia 1 stycznia 1923 r., kiedy przestał istnieć powiat cieszanowski (którego władze od 1915 r. znajdowały się w Lubaczowie), a na jego miejsce, zgodnie ze stanem faktycznym, powołano powiat lubaczowski. Dnia 1 sierpnia 1934 r. nastąpiła także reorganizacja gmin, w wyniku której zlikwidowano małe gminy sołeckie, zastępując je zbiorczymi gminami wiejskimi. Tak powstała Gmina Wiązownica z sołectwami: Manasterz, Nielepkowice, Piwoda, Szówsko i Wiązownica oraz gmina Radawa, z sołectwami: Cetula, Czerwona Wola, Mołodycz, Radawa, Surmaczówka, Zaradawa. Natomiast Wólka Zapałowska i Zapałów znalazły się w gminie Laszki.

Herb miasta Lwowa z okresu II RP.

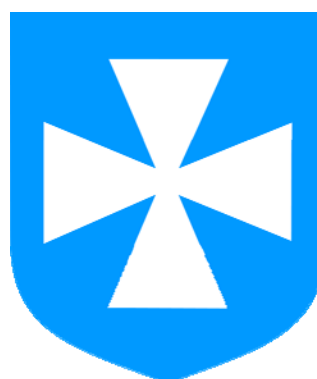

Herb województwa lwowskiego.

We wrześniu 1939 r. rejon Wiązownicy został zajęty przez wojska niemieckie, jednak zgodnie z wytycznymi niemiecko-sowieckiego układu Ribbentrop-Mołotow, tereny na wschód od Sanu zostały włączone do Związku Radzieckiego i decyzją rady najwyższej ZSRR z dniem 02.11.1939 r. weszły w skład obwodu drohobyckiego Ukraińskiej SSR. Teren ten został ponownie zajęty przez Niemców 22 czerwca 1941 r., by w końcu lipca 1944 r. znowu „gościć” radzieckie wojska.

Herb Rzeszowa z lat 60-tych XX w.
(Źródło: *Miasta polskie w tysiącleciu*, t. II, tab. XCI)

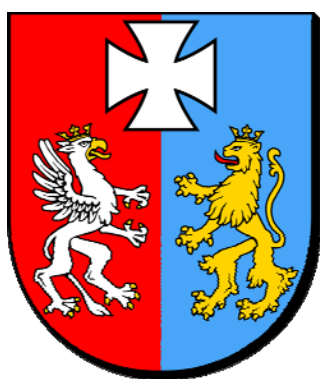
Współczesny herb Rzeszowa.

Dnia 18 sierpnia 1944 r. z pozostałego w granicach Polski fragmentu byłego województwa lwowskiego, utworzono województwo rzeszowskie. W jego składzie znalazł się powiat jarosławski, m.in. z gminami: Wiązownica, Radawa i Laszki. Dekadę później Ustawą z dnia 25 września 1954 r. (Dz. U. z 1954 r. Nr 43, poz. 191), zlikwidowano gminy, a na ich miejsce wprowadzono gromady, na wzór tych sprzed 1934 r. Podział taki przetrwał do końca 1972 r.

Ustawą z dnia 29 listopada 1972 r. o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych (Dz.U. 1972 nr 49 poz. 312), przywrócono zbiorcze gminy wiejskie. Uchwała Nr III/56/72 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie z dnia 4 grudnia 1972 r. w sprawie utworzenia gmin w województwie rzeszowskim, powołała do życia z dniem 1 stycznia 1973 r.

Gminę Wiązownica z sołectwami: Cetula, Manasterz, Mołodycz, Nielepkowice, Piwoda, Radawa, Ryszkowa Wola, Surmaczówka, Szówsko, Wiązownica, Wólka Zapałowska i Zapałów. Początkowo Gmina znajdowała się w obrębie powiatu jarosławskiego w województwie rzeszowskim, jednak w wyniku reformy likwidującej powiaty i zwiększającej ilość województw, z dniem 1 czerwca 1975 r. (Dz. U. z 1975 r. Nr 17, poz. 92), Gmina Wiązownica weszła w skład nowoutworzonego województwa przemyskiego. Znajdowała się w nim do 1998 r., kiedy to w wyniku ostatniej reformy administracyjnej, województwo to zostało zniesione. Zgodnie z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 103, poz. 652), z dniem 1 stycznia 1999 r. ponownie rozpoczął działalność powiat jarosławski w nowym województwie podkarpackim, w których to Gmina Wiązownica znajduje się po dzień dzisiejszy.

Herb województwa podkarpackiego.

Flaga województwa podkarpackiego.

Herb powiatu jarosławskiego.

2. Herby gmin współcześnie sąsiadujących z Gminą Wiązownica

Gmina Wiązownica sąsiaduje z gminami: Jarosław, Laszki (powiat jarosławski); Stary Dzików i Oleszyce (powiat lubaczowski) oraz Adamówka i Sieniawa (powiat przeworski). Poniżej zostały przedstawione współczesne herby i logo tych gmin.

Herb gminy wiejskiej Jarosław.

Flaga gminy wiejskiej Jarosław.

Herb gminy wiejskiej Laszki.

Flaga gminy wiejskiej Laszki.

Herb gminy wiejskiej Stary Dzików.

Sztandar gminy wiejskiej Stary Dzików.

Herb miasta i gminy Oleszyce.

Herb miasta i gminy Sieniawa.

Logo gminy wiejskiej Adamówka.

3. Herby znacniejszych rodów związanych terenami Gminy Wiązownica

Od II połowy XIV w., aż po okres II wojny światowej, ziemie dzisiejszej Gminy Wiązownica znajdowały się w rękach przedstawicieli różnych szlacheckich rodów. Często dana rodzina trzymała te ziemie nawet przez kilka pokoleń, trwale zaznaczając na nich swą obecność. Zazwyczaj też właściciele wywodzili się z najznamienitszych rodzin Rzeczypospolitej.

Królowa Jadwiga Andegaweńska dokumentem wystawionym dnia 27 listopada 1387 r. (potwierdzonym przez Jagiełłę w 1393 r.), nadała zamek i miasto Jarosław oraz ich okoliczne wsie, marszałkowi wielkiemu koronnemu, staroście i wojewodzie sandomierskiemu, staroście generalnemu Rusi, a później też wojewodzie, kasztelanowi i staroście krakowskiemu Janowi z Tarnowa (p.1349-1409) herbu Leliwa (protoplaście magnackiego rodu Tarnowskich). Wśród owych wsi wzmiankowane są m.in.: Radawa, Manasterz i Szówsko – są to najwcześniejsze znane wzmianki o wsiach dzisiejszej Gminy Wiązownica. Sama Wiązownica ma również średniowieczną metrykę, jednak najwcześniejsza znana o niej wzmianka pochodzi dopiero z 1448 r. Wszystkie cztery wsie, jak też i te powstałe później, przez kilkaset lat dzieliły losy jarosławskich dóbr, jednocześnie też podlegając pod rzymskokatolicką parafię w Jarosławiu.

Herb Leliwa.

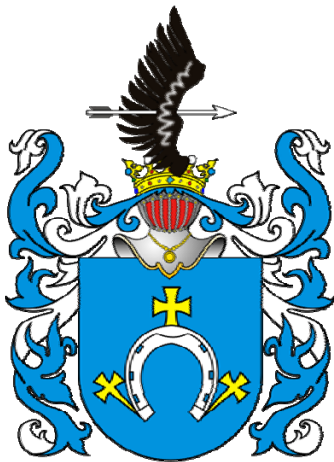

Herb Odrowąż

I tak po Janie Tarnowskim dobra jarosławskie odziedziczył jego syn, wojewoda sandomierski i starosta generalny Rusi Spytek I Jarosławski (ok.1367-1435), a potem tegoż i Sandochny ze Zgłobienia syn, kasztelan wojnicki i starosta lwowski Rafał Jarosławski (prawd. lata 90-te XIV w. -1441), mąż Anny z Szamotuł. Ich syn, wojewoda bełski i ruski, potem też starosta lwowski, wojewoda sandomierski oraz kasztelan i wojewoda krakowski Spytek III Jarosławski (1436-1519), ustanowił z dóbr jarosławskich bodaj pierwszą w Polsce magnacką ordynację, potwierdzoną dokumentem króla Kazimierza Jagiellończyka z 1473 r. Trzymał w swym ręku Jarosław i Przeworsk oraz 29 okolicznych sołectw, wśród których były także wspomniane powyżej wsie. Ze związku z Jadwigą z Warzyszyna miał dwie córki: Annę i Magdalenę. Anna wyszła za wojewodę ruskiego Jana Odrowąża herbu Odrowąż, z którym miała

syna Stanisława, na którego to przeszły dobra jarosławskie po śmierci jego dziada Spytka III. Wojewoda ruski i podolski, kasztelan i starosta lwowski i samborski Stanisław Odrowąż (1509-1545), ze swą drugą, poślubioną w 1536 r. żoną ks. Anną Mazowiecką z dynastii Piastów (ok.1498-prawd.1557), miał córkę Zofię (1540-1580), pierwszego ślubu za sekretarzem królewskim i starostą sandomierskim Janem Krzysztofem Tarnowskim (1537-1567) herbu Leliwa, drugiego za sekretarzem królewskim, podskarbisem ziem pruskich, kasztelanem gdańskim i wojewodą sandomierskim Janem Kostką (1529-1581) herbu Dąbrowa. Kostka zajął się inwestowaniem w żonine dobra, m.in. rozbudował zamek w Jarosławiu, postawił murowany pałac w Pełkiniach oraz w 1583 r. założył wieś Mołodycz.

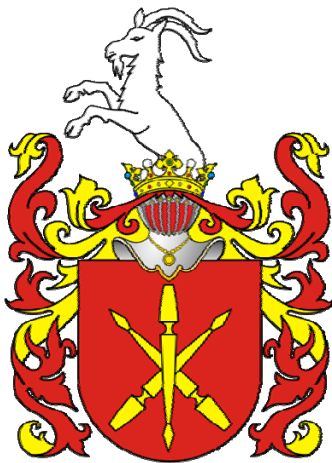

Herb Dąbrowa.

Herb Ostrogskich (odm. herbu Leliwa i Ogończyk).

Ich córka Katarzyna (1576-1648) wyszła w 1593 r. za podczaszego wielkiego koronnego, rotmistrza husarii Adama Hieronima Sieniawskiego (1576-1619) herbu Leliwa, zaś córka Anna (1575-1635) poślubiła wojewodę wołyńskiego ks. Aleksandra Ostrogskiego (p.1570-1603) herbu Własnego i w 1606 wykupiła od swojej siostry Katarzyny trzymaną przez nią część dóbr jarosławskich. Po śmierci Anny Ostrogskiej dobra jarosławskie przypadły jej córkom: Katarzynie (1602–1642), żonie kanclerza wielkiego koronnego, wojewody kijowskiego i podolskiego oraz starosty generalnego krakowskiego Tomasza Zamoyskiego (1594-1638) herbu Jelita i Annie Alojzie (1600-1654), żonie hetmana wielkiego litewskiego Jana Karola Chodkiewicza (1560-1621) herbu Własnego oraz wnukom po trzeciej, najstarszej córce Zofii (1595-1622), od 1613 r. żonie wojewody i starosty generalnego krakowskiego Stanisława Lubomirskiego (1583-1649) herbu Drużyna.

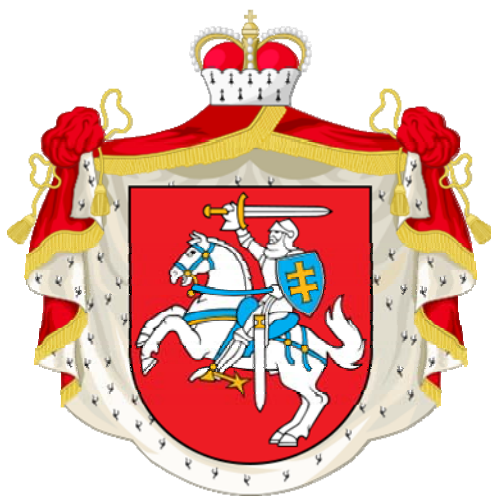

Herb Jelita.

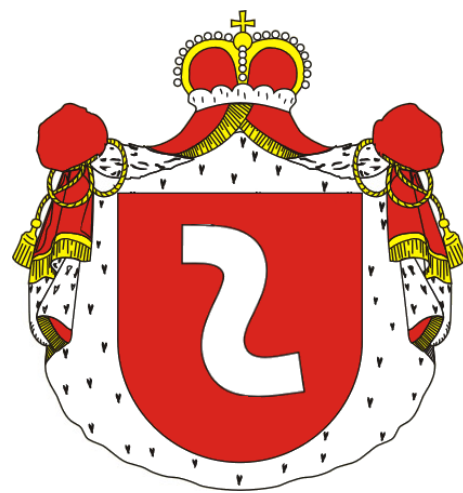

Herb Chodkiewiczów (odm. herbu Kościeszka i Gryf).

Główną rolę w zarządzaniu dobrami odgrywała wdowa Anna Alojza Chodkiewiczowa. Ona to m.in. w 1653 r. darowała Radawę zakonowi Jezuitów w Jarosławiu, którzy musieli także wejść w posiadanie pobliskiej Cetuli, skoro o obie wsie toczyli później procesy z Lubomirskimi. Po kasacji zakonu rząd austriacki wcielił w 1774 r. Radawę do funduszu naukowego, a w 1777 r. nabył ją hrabia Wilhelm Siemieński (1722-1802) ze Sławczyna, herbu Dąbrowa, w którego rodzinie wieś ta znajdowała się aż do 1914 r. W tym też roku nabył ją ks. Witold Leon Czartoryski (1864-1945) z Pelkań, syn Jerzego Konstantego (o którym będzie jeszcze mowa), mąż hrabiny Jadwigi Dzieduszyckiej herbu Sas.

Herb Pogoń Litewska.

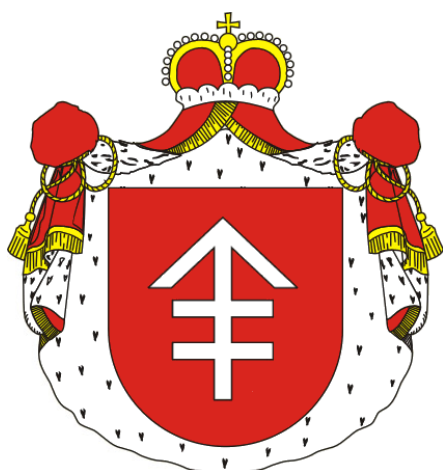

Herb Drużyna (Szreniawa bez krzyża).

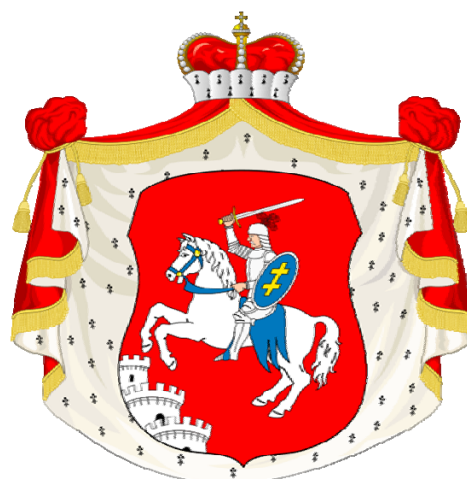
W związku z budową kościoła w Wiązownicy, poznajemy dzierżawcę Nielipkowic Walentego Szymanowskiego (herbu Jezierza lub Ślepowron - nie mamy co do tego pewności), którego staraniem kościół ten postawiono. Ziemię zaś mającą utrzymać rezydującego tam kapelana, zapisał kościołowi wiązowickiemu ówczesny właściciel tamtejszej części jarosławskich dóbr, miecznik wielki litewski i marszałek nadworny litewski, ordynat Ostrogski ks. Janusz Aleksander Sanguszko (1712-1775) herbu Pogoń Litewska.

Wracając do wnuków Anny Ostrogskiej (po jej córce Zofii i Stanisławie Lubomirskim), byli nimi: starosta sandomierski i bydgoski, wojewoda krakowski Aleksander Michał Lubomirski (1614-1677), marszałek wielki koronny i hetman polny koronny Jerzy Sebastian Lubomirski (1616-1667) oraz zmarły bezpotomnie podczaszy koronny królewski i starosta sądecki Konstanty Jacek Lubomirski (1620-1663). Jerzy Sebastian z poślubionej w 1638 r. Konstancji Ligęzy (+1648) herbu Półkozic, miał m.in. syna Stanisława Herakliusza Lubomirskiego (1642-1702), marszałka wielkiego koronnego i jednocześnie jednego z najwybitniejszych pisarzy polskich XVII w. Ten zaś z Zofią Opalińską (1642-1675) herbu Łódzia miał córkę Elżbietę (1669-1729), która poślubiła hetmana wielkiego koronnego i kasztelana krakowskiego Adama Mikołaja Sieniawskiego (ok. 1666-1726) herbu Leliwa. Po śmierci Elżbiety rozległe dobra odziedziczyła jej jedyna córka Zofia Maria Sieniawska (1699-1777), najpierw zamężna za hetmana polnego Wielkiego Księstwa Litewskiego i wojewodę połockiego Stanisława Denhoffa (ok.1673-1728) herbu Dzik, a od 1731 r. za wojewodę ruskiego, starostę generalnego ziem podolskich, generała majora ks. Augusta Aleksandra Czartoryskiego (1697-1782) herbu Pogoń Litewska (odm. Czartoryskich). W 1753 r. utworzone zostało tzw. hrabstwo jarosławskie, które wraz z Wiązownicą przeszło w posiadanie ich syna generała lejtnanta wojsk litewskich, szefa Gwardii Pieszej WKL i komendanta Szkoły Rycerskiej ks. Adama Kazimierza Czartoryskiego (1734-1823). Kilkoro z jego dzieci, było faktycznie dziećmi jego żony Izabeli Fleming (1746-1835) herbu Własnego oraz poszczególnych jej kochanków. Takim właśnie synem zrodzonym ze związku Izabeli i Armanda Louis de Gontaut, księcia de Lauzun (1747-1793) był ks. Konstanty Adam Czartoryski (1774-1860), który po pierwszej swej żonie ks. Anieli Radziwiłł (1781-1808) herbu Trzy Trąby, miał syna ks. Jerzego Konstantego Czartoryskiego (1828-1912), właściciela dóbr w Pełkinie, posła II i III kadencji Sejmu Krajowego Galicji. Ten zaś urządził w 1866 r. w Wiązownicy swoją rezydencję. Wiadomo też, że około 1880 r. trzymał m.in. interesujące nas wsie: Manasterz, Mołodycz, Nielepkowice, Piwoda, Ryszkowa Wola i Szówsko. W tym samym czasie, dobra w Zapałowie były w posiadaniu ks. Adama Sapiehy (1828-1903) herbu Lis, posła Sejmu Krajowego (Galicyjskiego), męża Jadwigi Sanguszko herbu Pogoń Litewska, ojca późniejszego arcybiskupa metropolity krakowskiego, kardynała Adama Stefana Sapiehy (1867-1951). Po śmierci Jerzego Konstantego Czartoryskiego w 1912 r., jego żona Maria Joanna Čermak (1835–1916) z córką Wandą (1862-1920), wyjechały do Wiednia. W latach 30-tych ich majątek ziemski został poddany parcelacji. Ostatnie wiązownickie dobra utracili Czartoryscy w 1940 r.

Herb Lis (odm. książęca Sapiechów).

Herb Pogoń Litewska (odm. książęca Czartoryskich).

Listę rodów szlacheckich, dawnych właścicieli ziem wchodzących dziś w skład Gminy Wiązownica, można by rozwinąć o kolejne nazwiska i przynależne im herby, jednak generalnie byłyby to już rodziny o znacznie mniejszym areale posiadanej ziemi i statusie społecznym, względnie ich własność w rejonie Wiązownicy była jedynie chwilowa, a tym samym nie odegrały one w interesującym nas regionie większej roli.

4. Herby i godła zakonów związanych z rejonem Gminy Wiązownica oraz XIX-wieczna pieczęć parafii Wiązownica

Dla pełnego obrazu heraldyki rejonu Wiązownicy, należy wspomnieć o heraldyce kilku zgromadzeń zakonnych, występujących niegdyś lub obecnie na terenach Gminy Wiązownica oraz przedstawić pieczęć parafii rzymskokatolickiej w Wiązownicy z XIX wieku.

Najwcześniej pojawiają się tu bazylianie, od których klasztoru wzięła swą nazwę wieś Manasterz. Był on zapewne drewniany, a zniszczyć go miał któryś z tatarskich najazdów.

Herb Zakonu Świętego Bazylego Wielkiego.

Znak Towarzystwa Jezusowego.

Drugim zakonem o jakim należy wspomnieć jest Towarzystwo Jezusowe. W 1594 r. jezuita z Jarosławia wystawił przy dworze w Radawie modrzewiową kaplicę, którą później rozbudowali w kościół p.w. Św. Anny (spłonął on podczas działań wojennych w 1915 r.). Wybór patronki był wyraźnym gestem fundatorów wobec osoby Anny Ostrogskiej, ówczesnej właścicielki miasta Jarosławia i związanych z nim radawskich dóbr. W 1653 r. Anna z Ostrogskich Chodkiewiczowa przekazała Radawę na własność jarosławskiemu kolegium jezuitów. Wieś znajdowała się w ich rękach, aż do czasu kasaty zakonu w 1773 r.

W latach 1905/1910 ks. Jerzy Czartoryski zbudował w Szówsku ochronkę dla dzieci i młodzieży oraz szpital. Obiekty te były prowadzone przez zakonnice o bliżej nie ustalonej przynależności zakonnej. W 1936 r. do Szówska sprowadzono zakonnice ze Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej, które również prowadziły tam ochronkę. Dziś siostry nadal są obecne, prowadzą przedszkole i obsługują tamtejszą parafię.

Godło Zakonu Sióstr Służebniczek.

Godło Zakonu Braci Mniejszych.

Współcześnie z Radawą związana jest działalność franciszkanina ojca Albina Sroki. Jego staraniem w 1995 r. powstało „Stowarzyszenie Charytatywne im. Ojca Pio”, a w 1999 r. oddano do użytku sanatorium zwane „Domem Ojca Pio”, specjalizujące się w leczeniu dietą sokowo-warzywną i biotyką oraz zajmujące się rehabilitacją.

Dom Ojca Pio w Radawie (źródło: <http://www.wiazownica.com>).

Na szczególną uwagę zasługuje XIX-wieczna pieczęć rzymskokatolickiej parafii w Wiązownicy. Znany jest nam jej odcisk w laku, widniejący na dokumencie parafialnym z 1882 r.

Pieczęć Parafii Rzymskokatolickiej w Wiązownicy z 1882 r.
(źródło: Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Wiązownicy).

Na owalnej pieczęci w której godle postać św. Antoniego z Padwy (z atrybutami: w prawej ręce trzymana łądyga z kwiatem lilii, w lewej trzymane Dzieciątko Jezus), po bokach figury świętego litery: „S” i „V”, zapewne skrót od łacińskich słów: „Sub Voce”, czyli „pod wezwaniem”. W otoku łaciński napis majuskułą: „ECCLESIE PAR. WIAZOWNICENSIS SIGILLUM”, czyli „Kościoła parafialnego wiazownickiego pieczęć”.

Pieczęć Parafii Rzymskokatolickiej w Wiązownicy odbita tuszem na dokumencie z 1942 r.
(źródło: Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Wiązownicy).

II. Herb Gminy Wiązownica

1. Przewodnia motywacja przy projektowaniu herbu

Gmina Wiązownica nigdy nie posiadała swojego herbu, heraldycznej pieczęci, czy innych podobnych symboli, a więc nie ma ona żadnych bezpośrednich samorządowych tradycji heraldycznych.

Przy tworzeniu herbu stwierdzono, iż stosunkowo łatwo będzie nawiązać do heraldyki najważniejszych rodów, w których rękach znajdowały się niegdyś ziemie dzisiejszej Gminy Wiązownica. Rodów takich wytypowano co najmniej kilka: Tarnowscy i Jarosławscy h. Leliwa; Odrowążowie h. Odrowąż, Kostkowie i Siemieńscy h. Dąbrowa, Ostrogscy h. Własnego (odmiana Ogończyka i Leliwy), Chodkiewiczowie h. Własnego (odmiana Kościeszki i Gryfu z mieczem), Lubomirscy h. Szreniawa bez Krzyża, Sanguszkowie i Czartoryscy h. Pogoń Litewska, Sapiehowie h. Lis. Nie sposób było ująć w herbie Gminy choć po jednym elemencie z herbów tych wszystkich rodzin, więc zdecydowano się stworzyć różne warianty projektowe. Ostatecznie do wyboru dla Gminy przekazano wersję z kilku powodów najbardziej symboliczną.

Zasadnym było też pytanie, czy czerpać z heraldyki jednostek terytorialnych, pod które tereny dzisiejszej Gminy Wiązownica dawniej podlegały, czy też przynależą obecnie. Tu przede wszystkim w grę wchodziło nawiązanie do herbu: Księstwa Halicko-Włodzimierskiego, Księstwa Bełskiego, województwa ruskiego i bełskiego, powiatu jarosławskiego, lubaczowskiego i cieszanowskiego, województwa rzeszowskiego i przemyskiego oraz współczesnego województwa podkarpackiego. Nawiązanie takie było niewątpliwie uzasadnione, choć dość trudne do bezpośredniego wykonania, gdyż wiązałoby się to z wprowadzaniem dodatkowych elementów godła, ciężko też w herbach tych znaleźć elementy mogące trafnie symbolizować dzisiejszy rejon Wiązownicy. Odniesienia takie jednak wykonano, między innymi w postaci projektów uwzględniających płomienisty miecz, jako nawiązania do herbu powiatu oraz tradycji wytopu żelaza i kowalstwa.

I tu przeszliśmy do ewentualnych motywów heraldycznych, odnoszących się do tradycji rzemieślniczych, czy też szerzej tradycji gospodarczych Gminy. Wspomniane tradycje wytopu żelaza na terenach dzisiejszej Gminy Wiązownica, sięgają jeszcze VIII-X w. Na ten bowiem okres datowane są pozostałości siedmiu piecowisk służących do wytopu żelaza, które znaleziono podczas badań archeologicznych na terenie wsi Manasterz (w latach 1956/1962). Jeszcze po dziś dzień można znaleźć na terenie Gminy duże ilości rudy darniowej, z której żelazo niegdyś

pozyskiwano. W średniowieczu zaś i wczesnej epoce nowożytnej, ośrodkiem produkcji żelaza była wieś Radawa, pierwotnie zwana Rudawą. Świadczy o tym zarówno sama nazwa wsi, jak i wzmianka z 1438 r., gdzie czytamy: „*ac ferrifodina, alias ruda in Rudawa*”. Mimo zniszczeń podczas najazdów m.in. wojsk Stefana Wołoskiego w 1498 r., czy Tatarów w 1508 r., metalurgiczne rzemiosło trwało w Radawie nadal. W II połowie XVI w. funkcjonowały tam 2 młyny i 4 kuźnie poruszane na koła wodne. W dokumencie z XVII w. czytamy o istniejącej tam: „*oficina metallica*”. Produkcja żelaza zamiera w Radawie dopiero na przełomie XVII i XVIII w.

W czasach kiedy rzeka San była w pełni spławna i wykorzystywana w transporcie towarów, jakaś część mieszkańców zajmowała się także flisactwem. W dokumencie z 1650 r., wydanym przez ówczesnego dziedzica miasta Jarosław, Konstantego Jacka Lubomirskiego czytamy: „*flisacy okolic Jarosławia, a więc z Szówska, Manasterza i Nielepkowic mają obowiązek zatrzymywania swoich statków w porcie jarosławskim i w razie potrzeby bronić miasta swoją armatą, pod karą konfiskaty statków i towaru*”.

Z innych rzemiosł warto wspomnieć o cegielniach w Szówsku. Po raz pierwszy słyszymy o nich (zapewne jeszcze połowych) już u schyłku XVI w. Szczególny jednak rozwój tej produkcji nastąpił z chwilą wybudowania przez ks. Czartoryskich w 1897 r. nowoczesnej cegielni, a później zakładów ceramicznych. Cegielnia Czartoryskich zatrudniała w sezonie do 130 osób, nie licząc obsługi pośredniej i transportu. Produkowano zaś rocznie ok. 0,5 miliona dachówek, 1,5 miliona drenów i 3 miliony cegieł. W roku 1918 zbudowano też kaflarnię. Ponieważ tereny Gminy Wiązownica nadal obfitują w złoża dobrych do produkcji ceramicznej glin zwałowych i rzecznych, także i dziś funkcjonują na terenie Gminy firmy zajmujące się związaną z tym produkcją. Działają też kopalnie piasku, szczególnie w rejonie Manasterza, Cetuli i Radawy.

Z jeszcze innych rzemiosł trzeba zauważyć także koszykarstwo, które rozwinęło się szczególnie w Wiązownicy u schyłku XIX w. W 1892 r. założono tam nawet specjalne Towarzystwo Koszykarskie. Zajęciem tym parało się co najmniej 100 chałupników, zaś ich wyroby eksportowano do różnych krajów europejskich oraz Ameryki. Rzemiosło to upadło po II wojnie światowej.

We wstępnych projektach herbów, każde z powyższych rzemiosł starano się uwzględnić.

Rozpatrzono także ewentualne motywy heraldyczne, nawiązujące do lokalnego rolnictwa. Rolnictwo i jego obsługa jest nadal podstawowym zajęciem mieszkańców Gminy, choć nie stanowi jakiegoś jej szczególnego charakteru. Gospodarstwa są mocno rozdrobnione, gdyż średnia ich wielkość wynosi jedynie 5,7 ha, przy czym aż 37% z nich nie przekracza 2 ha, zaś tylko 5,5% ma areał większy niż 10 ha. Nie ma tu upraw szczególnych, coraz częściej też wybierane są inne niż rolnicze źródła zarobkowania. Mając to na uwadze, ale też i fakt wybitnie

częstego występowania motywów rolnych w herbach polskich gmin, zrezygnowano z uwzględnienia w projektowanym herbie Gminy Wiązownica symboliki związanej z rolnictwem.

Ponieważ przeważająca większość mieszkańców Gminy jest wyznania rzymskokatolickiego, ale też mając na uwadze istniejącą tendencję (a nawet wskazania) do wprowadzania w herby gminne motywów z godeł widniejących na historycznych pieczęciach lokalnych parafii, także i takie rozwiązanie uwzględniono. Starano się zaadoptować godła z pieczęci dwóch najstarszych parafii znajdujących się na terenie dzisiejszej Gminy, tj. parafii rzymskokatolickiej w Wiązownicy i Radawie. Od razu zaś zrezygnowano z pieczęci parafii miasta Jarosławia, bo choć była to pierwotna, jeszcze średniowieczna parafia dla rejonu Wiązownicy, jednak w chwili obecnej nie ma ona już bezpośrednich, za wyjątkiem dekanalnych, związków z Gminą. Początki kościoła w Wiązownicy sięgają 1622 r., kiedy to uciekający przed zarazą mieszcianie jarosławscy, postawili tam kaplicę. Ok. 1720 r. miano na jej bazie zbudować ze składek (staraniem ówczesnego dzierżawcy Nielipkowic Walentego Szymanowskiego) pierwszy wiązownicki kościół, który później został uposażony ziemię przez ks. Janusza Aleksandra Sanguszko. To nadanie pozwoliło by od 1754 r. mógł tam zamieszkać na stałe kapelan. Kościół w Wiązownicy p.w. św. Walentego, zupełnie jednak uniezależnił się od parafii w Jarosławiu dopiero w 1856 r. Około 1880 r. do parafii w Wiązownicy należał także: Manasterz (budowę kościoła przerwała wojna, ukończono ją i erygowano tam parafię p.w. Matki Boskiej Pocieszenia dopiero w 1951 r.), Nielepkowice (vel Nielipkowice) i Piwoda. W 1884 r. stary kościół w Wiązownicy spłonął, a na jego miejscu w 1890 r. stanął nowy, który uległ zniszczeniu podczas działań frontowych w 1915 r.. Kolejny zbudowano w latach 1923-1926. Parafia w Radawie p.w. św. Anny, powstać miała w 1774 r., na bazie zbudowanej przez jezuitów kaplicy z 1594 r. Stojący tam dziś murowany kościół zbudowano w 1927 r. Ok. 1880 r. do parafii tej należała m.in.: Cetula, część Czerc, Mołodycz, Surmaczówka (stoi dziś tam drewniana kaplica z 1900 r.), Wólka Zapałowska, Zapałów (stoi tam murowany kościół zbudowany w latach 1910-1911) i Zaradawa. Natomiast parafia w Szówsku p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa powstała początkiem 1943 r., po wybudowaniu tam kościoła w latach 1938/1942 r. i odłączeniu się od parafii w Jarosławiu. Wszystkie parafie na terenie Gminy Wiązownica należą do dekanatu jarosławskiego, diecezji przemyskiej.

Dość szybko zrezygnowano z symboliki zakonów związanych z terenami Gminy, gdyż w przypadku bazylianów i jezuitów, związek ten nie był długotrwały i dotyczył niewielkiej części Gminy, zaś w przypadku służebniczek i franciszkanów, związek ten prócz jeszcze krótszego trwania, jest też dodatkowo nazbyt nikły.

Nie było też możliwości nawiązania w herbie do jakiegoś szczególnego, wykraczającego swym znaczeniem poza region, zabytku architektury, gdyż takich obiektów w Gminie Wiązownica nie ma. Ale także innych, już bardziej lokalnego znaczenia zabytków, też jest niewiele i w zdecydowanej większości mają one stosunkowo młodą metrykę. Szczególną uwagę zwróciły na siebie greckokatolickie cerkwie, istniejące niegdyś w niemal każdym większym sołectwie, by wymienić tu m.in.: Cetulę (cerkiew murowana z 1936/1939 r., dziś kościół rz.k. p.w. Św. Antoniego), Manasterz (drewniana z 1723 r., rozebrana w 1955 r.), Mołodycz (drewniana z 1716 r., dziś kościół rz.k. p.w. Niepokalanego Serca N.M.P.), Nielepkowice (drewniana z 1788 r., już nie istnieje), Radawa (drewniana z 1850 r., rozebrana w 1956 r.), Ryszkowa Wola (dawna drewniana spaliła się w 1887 r., stojąca dziś murowana z 1893/1897 r., jest obecnie kościołem rz.k. p.w. św. Piotra i Pawła), Wiązownica (murowana z 1907 r., rozebrana w 1955/1957 r.), Zapałów (murowana z 1926/1927, dziś jako czynna cerkiew prawosławna p.w. św. Kosmy i Damiana). Cerkwie stanowiły odrębne małe parafie, przynależące do dekanatu jarosławskiego, diecezji przemyskiej.

Inne zabytkowe budynki w Gminie, tym bardziej nie mogły spełniać przewodniego motywu w herbie, gdyż są to jedynie drewniane chałupy (ok. 140 obiektów), zbudowane od początku XX w., po schyłek II Rzeczypospolitej. Rejestr lokalnych zabytków odnotowuje też szczątki układu parkowego w Wiązownicy oraz cmentarze z okresu I wojny światowej w: Radawie, Ryszkowej Woli, Zapałowie i Manasterzu oraz kilka pojedynczych mogił z I i II wojny światowej.

Krzyż koło wsi Hojsaki (Źródło: <http://www.wiazownica.com>).

Na szczególną uwagę zasługuje prawdopodobnie XVII w. krzyż z piaskowca, usytuowany koło wsi Hojsaki, na którym widnieje starocerkiewny napis, informujący, iż krzyż ten został

wystawiony dla niejakiego Sawy Bobackiego (ponoć kozackiego oficera z okresu wojen szwedzkich). Ale cmentarze takie nie są na tamtych terenach czymś wyjątkowym, zaś ów krzyż nie odnosi się do jakiegoś ważnego dla terenów Gminy wydarzenia, czy wybitnej osoby.

Nie znaleziono również jakiegoś regionalnego podania, lub legendy, której wyjątkowość warta by była ujęcia w herbie Gminy. Poznane przekazy (np. legenda związana ze stawem Złota Misa w Rejonie Radawy, czy też legenda o początkach kościoła św. Anny w Radawie) z jednej strony mają swoje podobne odpowiedniki w innych regionach Polski, z drugiej zaś dotyczą zaledwie niewielkiego fragmentu Gminy.

Ciężko także znaleźć jakieś wspólne dla wszystkich miejscowości Gminy, a jednocześnie na tyle doniosłe, na tyle z jakiegoś istotnego powodu szczególne, czy też ważne jednostkowe wydarzenie historyczne, by stało się ono zasadnym motywem heraldycznym.

Pewien zamysł poszedł w kierunku upamiętnienia ofiar toczonych tu w latach 1944-1947 walk z nacjonalistyczną, często dokonującą zbrodni na ludności cywilnej Ukraińską Powstańczą Armią. Ogromnisze zniszczeń dokonanych przez UPA podczas tych walk, może uzmysłowić fakt, iż zniszczenia te były większe od tych, jakie doświadczył ten teren podczas II wojny światowej z rąk niemieckich. Szczególnie warta uwzględnienia jakimś akcentem w herbie, była mająca miejsce 17 kwietnia 1945 r. pacyfikacja wsi Wiązownica. Banda UPA zamordowała wtedy co najmniej 100 polskich cywili, zginęło też 6 polskich żołnierzy (dwóch z samoobrony AK i 4 KBW). Są to ofiary, których nazwiska udało się ustalić. Większość jednak ludzi zginęła w ogniu i szczątków części z nich nigdy nie zidentyfikowano. Łącznie więc szacuje się co najmniej 120 ofiar, jeśli nie więcej (wg M. Samborskiego, patrz bibliografia). UPA spaliła także w Wiązownicy ok. 150 gospodarstw. Wsiami, które w tym okresie szczególnie ucierpiały była też częściowo zniszczona Radawa oraz w jeszcze większym stopniu zniszczony Mołodycz. Regularne starcia LWP z UPA prócz Wiązownicy miały także miejsce m.in. pod Zapalowem. Kilka projektów herbu otrzymało więc ów drobny element pamięci tamtych wydarzeń w postaci czerwonej kropli (jednej lub trzech) spływającej po drzewie lub skapującej ze złamanej gałęzi.

Rozpatrzono także ewentualne odniesienia heraldyczne do archeologii terenów Gminy Wiązownica. W samej tej miejscowości znaleziono fragmenty wałów z ceramiką łużycką i wczesnośredniowieczną. Co więcej, prócz pozostałości pólziemianek i wspomnianych już piecowisk w Manasterzu, do ciekawszych stanowisk archeologicznych należy niewątpliwie cmentarzysko ciałopalne (ok. 35 grobów) z młodszej epoki żelaza (datowane na IV p.n.e – II n.e.) w rejonie Radawy. Wiąże się je z kulturą przeworską. Znaleziono tam sporą ilość broni (miecze, tarcze, ostrogi, groty włóczni i oszczepów), narzędzia (noże, nożyce, grzebienie, osełka,

krzesiwa, krzemienie, przęśliki, igły, klucze), przedmioty szklane, oporządzenie jeździeckie, klamry od pasów, męskie i kobiece ozdoby (zawieszki, paciorki, zapinki, sprzączki), gliniane naczynia. Dobrze zachowany grób wojownika znaleziono też w Cetuli. Cmentarze takie nie są jednak jakąś szczególną rzadkością, by należało ich obecność uwzględniać w herbie Gminy.

Zawartość dwóch przeworskich grobów z Radawy (Źródło: <http://www.wiazownica.com>)

Szczególnie rzadkie znalezisko miało miejsce pomiędzy Radawą, Cetulą i leśniczówką Łapajówką. Znaleziono tam brązową monetę króla Partów Vardanesa I (bitą w latach ok. 39-48 n.e.), która jest jedną z zaledwie 4 partyjskich monet znalezionych na terenie Polski i jedną wśród nich z brązu. Ale i to znalezisko, już choćby ze względu na ilościową nikłość, trudno aż tak doceniać, by uwiecznić je w herbie.

Sięgnięto także do znaczenia nazwy miejscowej *Wiązownica*. Rozważania etymologiczne zdają się wskazywać, iż nazwa ta wzięła swój początek od wiązu – a więc konkretnego gatunku drzewa, który najprawdopodobniej musiał tu niegdyś liczniej występować (wiąz zachował się jeszcze na miejscowym cmentarzu). Użycie stylizowanego wizerunku wiązu, wydało się z kilku co najmniej powodów zasadne. Po pierwsze drzewo to jak na razie w polskiej heraldyce samorządowej zdaje się nie występować (choć znane jest w różnych przedstawieniach graficznych heraldyce zachodnioeuropejskiej, szczególnie Hiszpanii, ale występuje też we Francji, Austrii i Niemczech), a więc herb zyskałby na swej niepowtarzalności. Po drugie

nawiązywałyby do rekreacyjnego charakteru Gminy. Po trzecie zaś byłyby to herb mówiący, niejako wprost informujący o jednostce administracyjnej, którą reprezentuje.

Drzewo, liście, kwiaty i owoce wiązu pospolitego (Źródło: <http://commons.wikimedia.org>).

Liście wiązu polnego (Źródło: <http://dzieci.erys.pl>)

Liście wiązu szypułkowego

Wreszcie na koniec wzięto pod uwagę wyróżniające się walory przyrodnicze Gminy. Rejon Wiązownicy, to obszar o dość różnorodnym ukształtowaniu terenu z bogatą siecią hydrograficzną, na którą prócz rzeki San, składa się także jej prawy dopływ - rzeka Lubaczówka, a także jej z kolei dopływy: Radawka, Starycz, Bachórkowa i Ruczałka. Rejon Gminy odznacza się też czystym powietrzem i stosunkowo dużą ilością lasów, które zajmują aż 47% jej terenów.

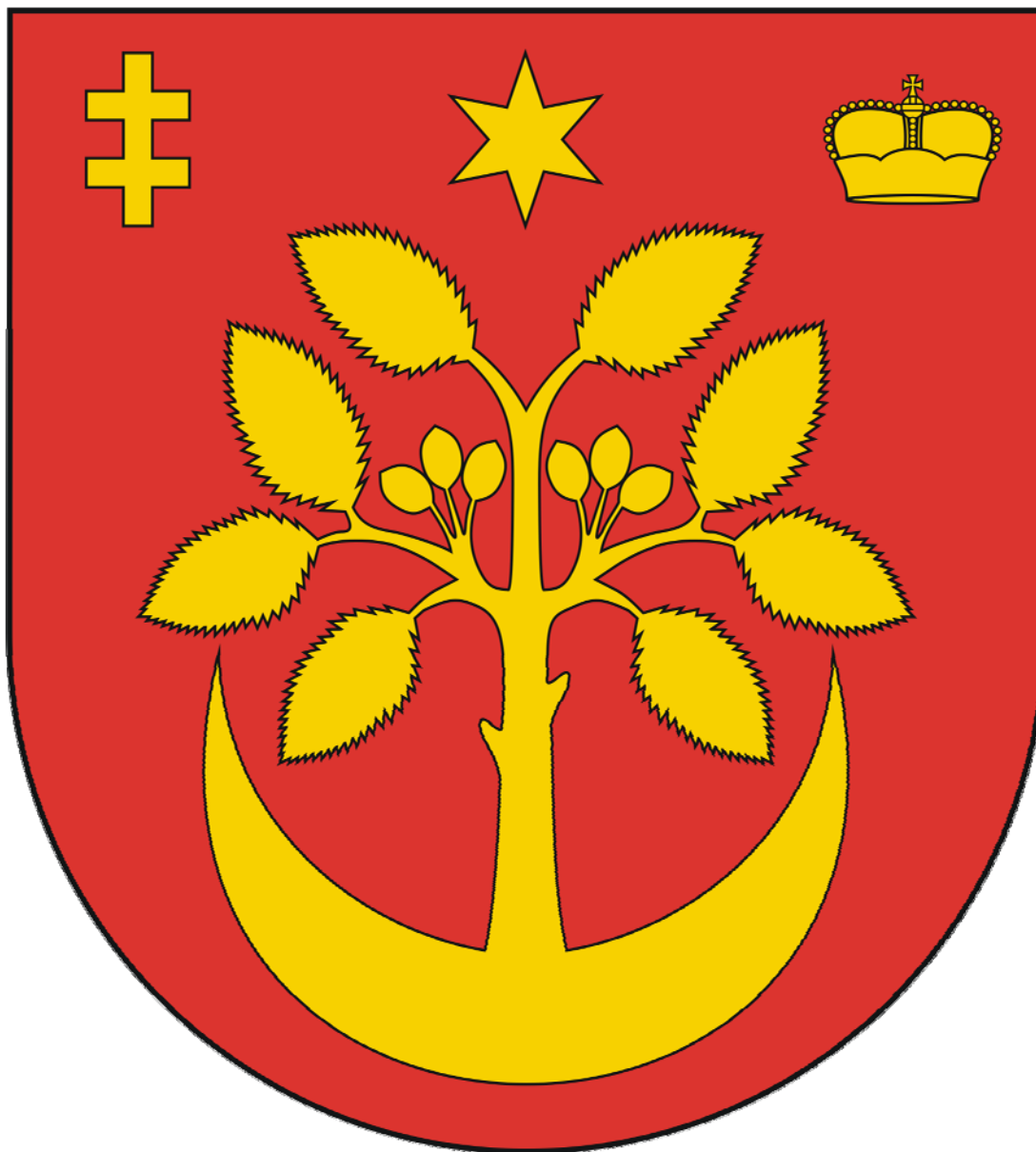
Są to lasy iglaste (głównie świerkowe i sosnowe, ale jest też jodła i modrzew) oraz liściaste (z dębem, bukiem i grabem). Część obszaru Gminy wchodzi w skład Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W dolinie rzeki Lubaczówki, koło Zapałowa przetrwał wielki kompleks podmokłych łąk i bagien tzw. *Bagno oleszyckie*. Na gminnych łąkach można zobaczyć rzadkie już, objęte ochroną rośliny, jak np.: kosaciec syberyjski, goździk pyszny, goryczka wąskolistna, rosiczka okrągłolistna. W lasach bytuje zwierzyna, m.in. takie mniej powszechne już gatunki jak: kuny, borsuki, czy jelenie, a nawet widywane są (w lasach kompleksu sieniawskiego) wilki i rysie. Można też spotkać ryjówkę górską, pliszkę górską i karpacką, salamandrę plamistą, skowronka borowego, żabę moczarową, remiza, myszołowa, jastrzębia, gołębiarza i puchacza, w wodach zaś suma i węgorza. Te wszystkie dogodności najbardziej wykorzystuje Radawa, która jest typową wsią letniskową, ze zbiornikiem wodnym, ośrodkiem sportowym, ośrodkiem jeździeckim i dużą bazą noclegową. Jej rejon charakteryzuje się też pewnym mikroklimatem z wysoką zawartością jodu w powietrzu, co daje tej miejscowości walory uzdrowiskowe, a tym samym umożliwia rozwijanie turystyki prozdrowotnej. Już szerzej, na obszarze całej Gminy, funkcjonuje kilka turystyczno-rekreacyjnych tras pieszych, rowerowych i konnych. Z roku na rok przybywa obiektów agroturystycznych.

Ostatecznie przyjęto kilka podstawowych wersji herbu Gminy Wiązownica i kilkanaście ich odmian. Po zapoznaniu się ze wstępnymi projektami herbu, władze Gminy odrzuciły wersje uwzględniające: liczne niegdyś, ale i dziś jeszcze obecne cerkwie; patronów rzymskokatolickich parafii w Wiązownicy i Radawie; symbolikę odnoszącą się do dawnej produkcji żelaza, kwitnącego niegdyś koszykarstwa, czy współczesnych piaskowni; elementy mające upamiętniać ofiary pacyfikacji Wiązownicy w 1945 r. i inne...). Wybrano motyw drzewa wiązu z elementami herbu pierwszego i ostatniego wielkiego posiadacza ziemskiego rejonu Wiązownicy.

Ogólna koncepcja graficzna i symboliczna wybranego projektu herbu Gminy Wiązownica, otrzymała podczas odbytej dnia 30 listopada 2012 r. konsultacji, pozytywną opinię członków Komisji Heraldycznej przy Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji w Warszawie.

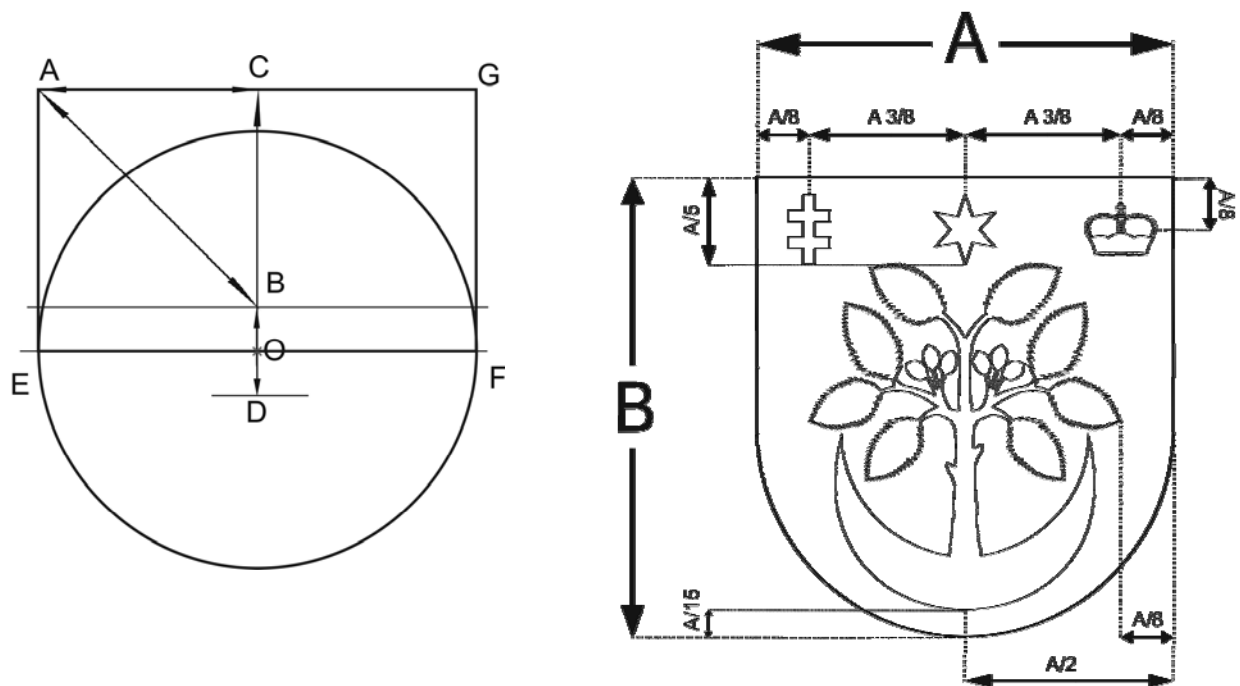
2. Wzorcowy wizerunek herbu i jego blazonowanie

Blazonowanie: *Na tarczy hiszpańskiej w polu czerwonym ze złotego półksiężyca u podstawy wyrasta złote drzewo wiązu o ośmiu liściach i sześciu owocach w dwóch pękach; w głowicy krzyż podwójny, gwiazda sześciopromienna i korona książęca, wszystko złote.*

3. Wykreślenie tarczy i poglądowe wymiarowanie herbu

Rysujemy poziomą linię prostą, do której dostawiamy dwa jednakowe kwadraty, tak, by miały wspólny bok CB. Bierzemy długość przekątnej kwadratu AB i odkładamy ją wzdłuż odcinka CB. Koniec odłożonej przekątnej wyznaczy punkt D. Utworzony w ten sposób odcinek DB dzielimy w połowie otrzymując punkt O, przez który prowadzimy prostą równoległą do odcinka AC. Z punktu O zataczamy łuk o promieniu równym długości boku kwadratu, czyli długości BC, tworząc w miejscu przecięcia się powstałego łuku z wcześniej wyznaczoną prostą (przechodzącą przez punkt O i równoległą do AC) punkt E oraz punkt F. Na koniec rysujemy z punktu A do punktu E odcinek (będzie on równoległy do odcinka CD), zaś przez punkt F odcinek do punktu G (również będzie on równoległy do odcinka CD).

Obok sposobu wykreślenia tarczy, zostało także podane ogólne wymiarowanie herbu Gminy Wiązownica. Nie należy traktować go na zasadzie ściśle wiążących wytycznych, gdyż w heraldyce nie stosuje się wymiarowania technicznego, do wskazania miejsca usytuowania poszczególnych elementów herbu. Co więcej, istnieje pewna dowolność artystyczna przedstawiania godła. Jest to więc jedynie poglądowe zobrazowanie wielkości i rozłożenia poszczególnych elementów godła w stosunku do wymiaru krótszego boku tarczy. O takie wymiarowanie zabiegają często rzemieślnicy, którzy wykonują reprodukcje herbu w jakiejś trudniejszej metodzie (np. rzeźba, odlewy, grawerstwo itp.).

4. Elementy godła herbu i ich symbolika

Drzewko wiązu:

- to przede wszystkim odniesienie do etymologii nazwy Gminy;
- jego użycie nadaje dla herbu walory tzw. herbu mówiącego, sugerującego swym wizerunkiem nazwę jednostki administracyjnej którą reprezentuje, a tym samym ułatwia jej identyfikację;
- to nawiązanie do dużego zalesienia Gminy i jej rekreacyjnego charakteru (skojarzenie: drzewo – przyroda – rekreacja).

Półksiężyc i sześciopromienna gwiazda:

- nawiązanie do godła z herbu Leliwa, a tym samym do pieczętującego się tym herbem, pierwszego możliwego właściciela rejonów Wiązownicy, Jana z Tarnowa;
- nawiązanie do pieczętujących się tym herbem Jarosławskich, potomków Jana oraz do herbu spokrewnionych z nim Ostrogskich, a więc kolejnych właścicieli regionu Wiązownicy;
- sama gwiazda symbolizuje w heraldyce dążenie do celu mimo przeciwności losu (wg maksymy: *Per aspera ad astra* – przez trudy do gwiazd), jest to również symbol wolności i natchnienia; szczególna zaś gwiazda sześciopromienna symbolizuje wzniosłe czyny i bezpiecznego przewodnika; ta heraldyczna symbolika w kontekście Gminy Wiązownica może odnosić się więc do trudnych wyzwań jakie stoją przed mieszkańcami i władzami Gminy, w codziennej pracy nad jej rozwojem oraz wiarę w Opatrzność Bożą, która pomaga te wyzwania pomyślnie realizować;
- sam księżyc, ze względu na ciągle zmieniającą się postać, symbolizuje w heraldyce m.in. niestałość losu, ale też siłę duszy wobec doświadczających człowieka nieszczęść;
- średniowieczni krzyżowcy, zapożyczając znak półksiężyca od Saracenów, używali go jako symbol nadziei na wielką chwałę;
- półksiężyc jest też symbolem: wiary, wierności, nadziei, powodzenia, szczęścia rodzinnego, te zaś wszystkie cechy mogą charakteryzować mieszkańców Gminy, ich wzajemne rodzinne i międzyludzkie relacje;
- półksiężyc jest również emblematem Najświętszej Marii Panny, „*tak jak księżyc nie świeci swoim światłem, lecz otrzymuje je od słońca (Chrystusa), tak Maryja swój przywilej zawdzięcza faktowi, że jest Matką Boga*”; oznacza też figurę Kościoła, który „*blaskiem pochodzącym od Zbawiciela oświeca wiernych*”.

Podwójny krzyż:

- został zaadaptowany z herbu Pogoń Litewska, którym pieczętowali się ostatni wielcy posiadacze ziemscy na terenie Gminy Wiązownica, a więc rodzina książąt Czartoryskich;
- to również luźne nawiązanie do podwójnego krzyża jaki można wpisać w godło herbu Lis, jakim posługiwali się Sapiehowie, którzy obok Czartoryskich również byli ostatnimi większymi właścicielami ziemskimi;
- to także krzyż z herbu Pogoń Litewska rodu Sanguszków, jednych z właścicieli, którzy przyczynili się do powstania parafii w Wiązownicy;
- można go też wpisać w znak Towarzystwa Jezusowego (pionowa belka krzyża przecinająca literę H), okresowych właścicieli Radawy i fundatorów tamtejszego kościoła;
- układ dwóch krzyży to luźne nawiązanie do krzyża kawalerskiego widniejącego w herbie miasta Rzeszowa oraz takiegoż krzyża w herbie miasta Przemyśla; w latach 1945-1975 tereny Wiązownicy wchodziły w skład województwa rzeszowskiego, zaś w latach 1975-1998 w skład województwa przemyskiego; w okresie kiedy miasta te były stolicami województw, ich herby półoficjalnie województwa te reprezentowały;
- to także odniesienie do krzyża z herbu województwa podkarpackiego;
- to nawiązanie do religii chrześcijańskiej wyznawanej przez mieszkańców Gminy;
- zwiększona ilość belek w krzyżu, to również nawiązanie do obrządku greckiego, dość powszechnego niegdyś na terenach Gminy;
- jest również luźnym nawiązaniem do krzyży z herbu Dąbrowa, którym pieczętowali się właściciele tych ziem z rodziny Kostków i Siemieńskich;
- to również bardzo luźne nawiązanie do zabytkowego kamiennego krzyża z napisem w języku starocerkiewnym, jaki znajduje się koło wsi Hojsaki;
- *krzyż podwójny* to połączone dwa *krzyże greckie*; sam zaś *krzyż grecki* obrazuje działanie łaski przenikającej (linia pionowa) ziemskie poczynania człowieka (linia pozioma); symbolizuje także cztery żywioły: ziemię, powietrze, ogień i wodę oraz cztery kierunki świata: północ, południe, wschód i zachód;
- *krzyż podwójny* cechuje podobieństwo do *krzyża litewskiego*; istnieje spór czy *krzyż litewski*, jak chce większość heraldyków, wywodzi się z dwóch *krzyży rycerskich*, czy też z dwóch *krzyży greckich*; *krzyż litewski* był od Jagielly osobistym godłem dynastii Jagiellonów;
- krzyż jest jednym z najstarszych znaków/symboli ludzkości, używanym daleko przed czasami chrześcijaństwa, jako znak religijny, astronomiczny i zdobniczy.

Korona książęca:

- nawiązuje do koron rangowych z herbów dawnych właścicieli terenów Gminy, należących do książęcych rodów: Ostrogskich, Sanguszków, Lubomirskich, Sapiehów i Czartoryskich;
- jest symbolem ich dawnej władzy na tym terenie, a jednocześnie ma informować, że historia terenów Gminy Wiązownica ma związki z wybitnymi w dziejach Polaki rodami.

Motyw lustrzanej symetryczności drzewa może nawiązywać do idei zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Wiązownica, która jest podstawową misją Gminy. Przez naturalne kojarzenie symetrii ze zdrowiem i urodą, może również czynić sugestie odnośnie przyjazności Gminy Wiązownica, sugerować jej dobry klimat do wypoczynku i regeneracji sił (poprawy zdrowia), a tym samym może reklamować rekreacyjne walory Gminy.

Może rodzić się pytanie, czy zasadnym było użycie, aż trzech mniejszych elementów w godle herbu i czy będą one czytelne w jego mikroprzedstawieniach? Odpowiadając, należy stwierdzić, że merytoryczna zasadność ich obecności została już w zupełności wykazana powyżej, przy przedstawianiu symboliki herbu - elementy te są powiązane z głównym elementem godła silnymi zależnościami znaczeniowymi, a tym samym tworzą całościową spójną koncepcję herbu. Dodatkowo twórcy herbu wykonali testy jego czytelności w postaci wydruku herbu w bardzo niewielkich rozmiarach (jak przy: pieczęciach, papierze „firmowym”, mikro odznakach, reklamówkach na breloczkach, czy długopisach). Testy te wykazały pełną czytelność i rozpoznawalność wszystkich trzech mniejszych elementów godła herbu. Co więcej, praktykę umieszczania w nowych herbach „drobnych” godeł, można często dostrzec w herbach zaakceptowanych już przez Komisję Heraldyczną, a nawet w herbach autorstwa samych członków Komisji*. Drobną godła możemy także znaleźć w dawnych herbach z okresu tzw. „heraldyki żywej”. Mając na uwadze powyższe, przyjęte mniejsze elementy godła herbu Gminy Wiązownica, jak najbardziej mieszczą się w standardach polskiej heraldyki samorządowej.

* Z herbów gmin lub miast i gmin, zatwierdzonych przez Komisję Heraldyczną, które mają „drobną godła” (niekiedy nawet kilka) lub godła o dużej szczegółowości, można wymienić np.: Bolków, Czaplinek, Dębowa Łąka, Huszlew, Iwonicz Zdrój, Jabłonna, Kluki, Kolno, Koniusza, Liszki, Marki, Podedwórze, Ropa, Serniki, Słubice, Stary Lubotyń, Szerzyny, Trzydnik, Uście Gorlickie, Warnice i wiele innych. Podobną sytuację można dostrzec także w herbach powiatów, np.: Koziński, Pleszewski, Proszowicki, Przeworski, Rycki, Wodzisławski i inne.

5. Barwy herbu

5.1 Podstawowe zasady używania barw w heraldyce i ich zastosowanie w herbie

Projektując herb należy stosować barwy akceptowane przez tradycję heraldyczną. Polska heraldyka dopuszcza do stosowania bardzo niewiele tynktur, gdyż mamy ich jedynie siedem: dwa metale – złoto (wzgl. barwa ciemnożółta) i srebro (wzgl. biel) oraz cztery kolory – czerwień, błękit, zieleń i czerń. Niekiedy dopuszcza się także stal (szary), sporadycznie też brąz (brunatny) i purpurę. Istnieje także pojęcie tzw. barwy „naturalnej”, którą należy stosować jedynie w ściśle uzasadnionych przypadkach (np. dla ludzkiego ciała jest to barwa cielista). Inne tynktury pojawiające się w nowożytnej heraldyce, szczególnie anglosaskiej (m.in. kolory brudne – ang. „stains”), nie mają tradycji w polskiej heraldyce, więc trzeba ich unikać.

Należy przestrzegać także zasady heraldycznej alternacji, która generalnie zakazuje położenia koloru na kolor, czy metalu na metal. Wyjątkiem jest barwa czarna, której można używać w każdej konfiguracji. Dopuszcza się jednak, niekiedy nawet znaczne, odstępstwa od tych reguł, choć musi to być uzasadnione rzeczywistością i istotną naturą graficzną użytych elementów herbu, koniecznością wystąpienia konkretnej symboliki (dokładnie takiej, a nie innej) lub wynikać z tradycji historycznej.

Poniżej zostały podane oznaczenia barw użytych w herbie Gminy Wiązownica, w oparciu o system RGB i CMYK. Na wybór barw i ich tonację miały wypadkowo wpływ:

- barwy herbów jednostek terytorialnych, czy samorządowych, pod które podlegały niegdyś, czy też współcześnie podlegają ziemie dzisiejszej Gminy Wiązownica;
- barwy herbów najważniejszych rodów będących niegdyś właścicielami tutejszych ziem;
- heraldyczna symbolika poszczególnych barw;
- pospolita symbolika poszczególnych barw;
- ogólne tradycje barw w polskiej heraldyce samorządowej;
- ogólne zalecenia I Krakowskiego Kolokwium Heraldycznego w 2000 r.;
- ogólne zalecenia Komisji Heraldycznej odnośnie stosowania barw w heraldyce samorządowej;
- zalecany przez międzynarodowe środowisko heraldyczne Standard Heraldic Colours;
- całościowy zamysł kompozycji herbu.

ZŁOTA
(w zastępstwie **CIEMNOŻÓŁTA**)
(R-255 G-215 B-0)
(C-0 M-15 Y-100 K-0)

CZERWONA
(R-255 G-0 B-0)
(C-0 M-100 Y-100 K-0)

CZARNA
(R-0 G-0 B-0)
(C-0 M-0 Y-0 K-100)

5.2 Symbolika barw herbu

Prócz elementów godła herbu, także ich konkretna barwa, jak też barwa samego pola tarczy, mają swoją ogólną, jak też i szczegółową, ściśle odnoszącą się do Gminy Wiązownica symbolikę.

Złoto (jego odpowiednikiem jest kolor ciemnożółty) symbolizuje w heraldyce m.in. takie przymioty jak: wzniosłość (wielkość), wiedzę, mądrość, wiarę, sprawiedliwość, życzliwość, delikatność, szlachetność, wytrwałość, bogactwo, rozum. Złoto jest również symbolem Słońca i światła, te zaś symbolizuje: Boga, życie, wysoki autorytet.

W kontekście Gminy Wiązownica, barwa ta odnosi się do:

- barwy lwa z herbu księstwa halicko-włodzimierskiego;
- barwy lwa z herbu województwa ruskiego;
- barwy orła z herbu/sztandaru ziemi przemyskiej;
- barwy lwa z herbu województwa lwowskiego z okresu II RP;
- barwy lwa z herbu województwa podkarpackiego;
- dawnych tradycji rzemiosła koszykarskiego w Wiązownicy;
- rozwijającej się eksploracji kruszców (głównie piasku) na terenie Gminy;
- „skarbów” archeologicznych odnalezionych na terenie Gminy;
- sprawiedliwego sposobu zarządzania Gminą przez jej Włodarzy;
- życzliwości i szlachetności dzisiejszych mieszkańców Gminy.

Czerwień jest barwą najsilniej działającą na wzrok, bodaj najlepiej widoczną, przyciągającą uwagę, pobudzającą do działania. W heraldyce symbolizuje żywotność (zapewne przez skojarzenia z barwą krwi), twórczą naturę, płodność, miłość i namiętność, chwałę, męstwo, waleczność, odwagę, służbę ojczyźnie i wylanie krwi w walce o jej dobro. Cechy te podświadomie wyzwalane są w obliczu czerwieni. Czerwień jest także symboliką ognia, bogactwa i siły.

W kontekście Gminy Wiązownica, barwa ta odnosi się do:

- barwy tarczy herbu księstwa bełskiego, a potem województwa bełskiego, czyli jednostek administracyjnych w obrębie których leżał Zapałów i Wólka Zapałowska;
- barwy tarczy herbu miasta Lubaczowa i Cieszanowa, które w XV w., w latach 70-tych XVIII oraz w II połowie XIX i I poł. XX w. były stolicami jednostek administracyjnych (powiatów) pod które podlegał Zapałów i Wólka Zapałowska;
- barwy pasa widniejącego w herbie Królestwa Galicji i Lodomerii;

- barwy tarczy województwa rzeszowskiego do 1975 r.
- barwy prawego pola tarczy województwa podkarpackiego;
- barwy wagi i rękojeści miecza w herbie współczesnego powiatu jarosławskiego, co ma też pośrednio akcentować sprawiedliwie i mądre rządy w Gminie;
- barwy tarczy herbu Polski (błędnie określanego godłem, gdyż godłem jest sam orzeł z koroną);
- barwy tarczy herbów dawnych właścicieli ziem rejonu Wiązownicy: Odrowążów h. Odrowąż, Ostrogskich h. Własnego (odm. Leliwy i Ogończyka), Chodkiewiczów h. Własnego (odm. Kościeszy i Gryfu), Zamoyskich h. Jelita, Sanguszków h. Pogoń Litewska, Lubomirskich h. Drużyna (Szreniawa bez Krzyża), Sapiehów h. Lis i Czartoryskich h. Pogoń Litewska (odm. ks. Czartoryskich);
- upamiętnia ofiar pacyfikacji Wiązownicy dokonanej przez bandy UPA 17 kwietnia 1945 r.;
- rekreacyjnego charakteru Gminy (ciąg skojarzeń: czerwień – krew – życie – ruch – zdrowie);
- chrześcijaństwa, jako religii wyznawanej przez przeważającą większość mieszkańców Gminy, gdyż czerwień symbolizuje Krew Odkupiciela (Syna Bożego).

Także kombinacje barw mają w heraldyce swoje symboliczne znaczenie. I tak występujące w herbie Gminy Wiązownica powiązanie złota z czerwienią nawiązuje do:

- barw słupa ognia z herbu Zakonu Św. Bazylego, rezydującego niegdyś w Manasterzu;
- ognia występującego przy odlewaniu żelaza, pracy w kuźni, czy wypalaniu cegieł; a więc symboliczne odniesienie do: wczesnośredniowiecznych i późniejszych tradycji wytopu żelaza, średniowiecznych i późniejszych kuźnic (Manasterz i Radawa) oraz cegielni (Szówsko);
- takich przymiotów jak: wolność, stałość i niezależność; te zaś cechy mogą odnosić się do samorządności mieszkańców, jak i sugerować trwałość organizacji gminnej.

Czerń w herbie Gminy Wiązownica występuje tylko w konturach tarczy oraz konturach poszczególnych elementów godła. W heraldyce barwa ta również ma swoją symbolikę, jednak jej konturowe tu tylko użycie, nie pozwala przypisać tej barwie jakiegokolwiek symbolicznego w herbie Gminy Wiązownica znaczenia.

5.3 Dopuszczalne zakresy tonalne barw herbu

Zarówno w Polsce, a w jeszcze większym stopniu na Zachodzie, podejmowane są próby ścisłego skodyfikowania poszczególnych barw heraldycznych, wg współrzędnych danego systemu standaryzacji barw, np.: RGB, CMYK, Pantone. Można jednak postawić pytanie, czy ściśle określenie tonu barwy jest uzasadnione. Wg autorów niniejszego opracowania, pewien zakres tonalny danej barwy powinien być w heraldyce przestrzegany, ale z drugiej strony, nie może to być zakres zbyt wąski. Tym bardziej też nie powinno się forsować tylko i wyłącznie

jednego konkretnego tonu dla danej barwy. Uzasadnia to heraldyczna tradycja. Przykładowo XV-wieczny rzemieślnik z okolic Krakowa, wykonujący tarczę np. z herbem Leliwa, nie mógł mieć identycznego barwnika do uzyskania takiego samego błękitu, jak wykonujący ów herb w tym samym czasie, np. rzemieślnik z okolic Przemyśla. Systemu standaryzacji barw nie było, a uzyskane przez nich błękity musiały być różne, co zresztą potwierdza wiele zachowanych po dziś dzień zabytków, nawet jeśli uwzględnimy ewentualne zmiany tonacji barwy wywołane wpływem czasu.

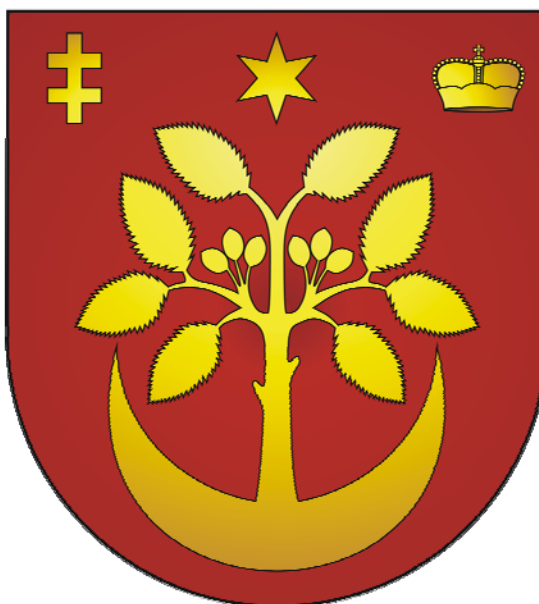
W heraldyce od wieków dopuszcza i szeroko praktykuje różnorodność artystyczną w przedstawianiu wizerunków obiektów heraldycznych, w tym także jego barw. Jedną z częstszych technik jest stosowanie barw tonowanych, dla uzyskania np. efektu przestrzenności, głębi wizerunku, czy specyficznego oświetlenia. W takich przypadkach elementy danego obiektu heraldycznego mogą mieć daną barwę przechodzącą od ciemnej do jasnej, jednak w opisie herbu te artystyczne zabiegi są zawsze pomijane, a przykładowa barwa określana tak, jakby była w całości jednolita. Sposób zastosowania tonalnych przejść zależy od artysty, użytej techniki i plastycznego medium.

Dlatego mimo użycia we wzorcu herbu Gminy Wiązownica konkretnych tonacji wg systemu RGB lub CMYK, uprawnione jest również używanie nieco innych koordynatów poszczególnych barw, szczególnie zaś w sytuacji, kiedy będzie tego wymagał, czy wręcz narzucał to, np.: materiał na którym herb będzie się znajdował, użyta technika plastyczna, sposób elektronicznej reprodukcji itp. Trzeba jedynie pamiętać, by uzyskane barwy za bardzo nie odbiegały od tych wzorcowych, by były generalnie z nimi zbieżne. Niezachowanie tych wytycznych, może bowiem po pewnym czasie skutkować funkcjonowaniem w obiegu publicznym herbów w bardzo wielu różnych odmianach barw, co przy skrajnie różniącej się ich tonacji, może sugerować, że mamy tu do czynienia nawet z różnym rodzajem barw, a tym samym jakimiś odmianami herbu.

6. Różne przedstawienia herbu Gminy Wiązownica

6.1 Herb w barwach tonowanych

6.2 Szrafowanie herbu

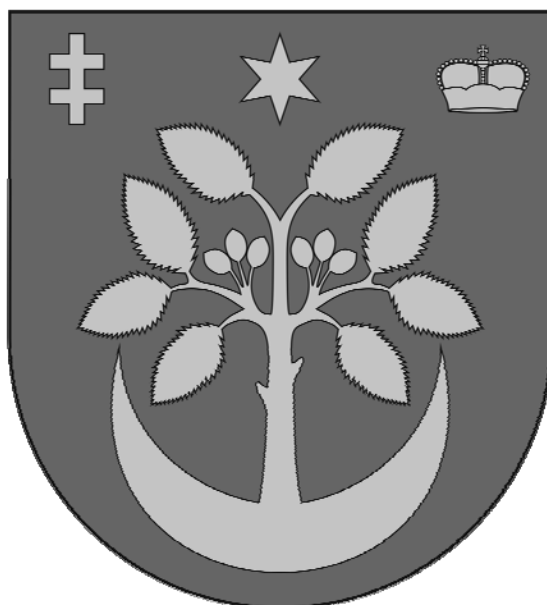
ŻÓŁTA (ZŁOTO)

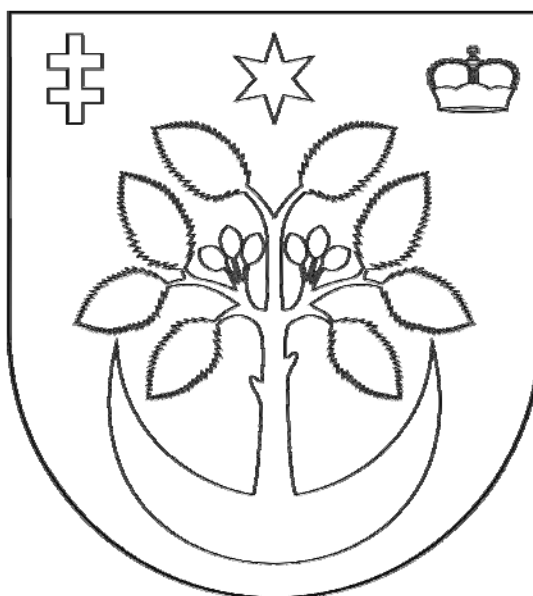
CZERWONA

6.3 Herb w odcieniach szarości

6.4 Wersja konturowa herbu

III. Pieczęć heraldyczna Gminy Wiązownica

Na podstawie herbu Gminy Wiązownica, została zaprojektowana pieczęć heraldyczna Gminy Wiązownica, której opis brzmi:

W polu okrągłej pieczęci wersja konturowa godła herbu Gminy Wiązownica, a na otoku majuskułny napis: GMINA WIĄZOWNICA, rozdzielony dwoma dywizorami (o motywie krzyża złożonego z czterech rombów) ułożonymi w pas; zewnętrzna bordiura otoku ozdobiona na całym obwodzie perłkowym łańcuszkiem o drobnych wydłużonych oczkach.

Wyściowa średnica pieczęci heraldycznej wynosi min. 36 mm.

Wzorcowy wizerunek pieczęci heraldycznej Gminy Wiązownica.

IV. Weksylia Gminy Wiązownica

1. Flaga pozioma

Flaga Gminy Wiązownica przedstawia prostokątny płat o proporcjach 5:8 (stosunek szerokości/wysokości do długości), podzielony w pas na trzy pola: górne - czerwone, środkowe - żółte i dolne - czerwone, których wzajemny stosunek szerokości wynosi 1:1:1 (czyli dla szerokości całej flagi $1/3 : 1/3 : 1/3$). Barwa czerwona nawiązuje do barwy tarczy herbu Gminy Wiązownica, a barwa żółta, do złotej barwy godła tegoż herbu.

Dodatkowo pośrodku górnego płata flagi umieszczone zostały trzy żółte liście wiązu, wzorowane na liściach z herbu oraz takie same liście w odbiciu lustrzanym na dolnym płacie. Symbolika poszczególnych elementów flagi jest tożsama z symboliką herbu Gminy Wiązownica. Dodatkowo łączne występowanie barwy żółtej i czerwonej może nawiązywać do flagi Galicji z okresu, kiedy Wiązownica po raz pierwszy została gminą.

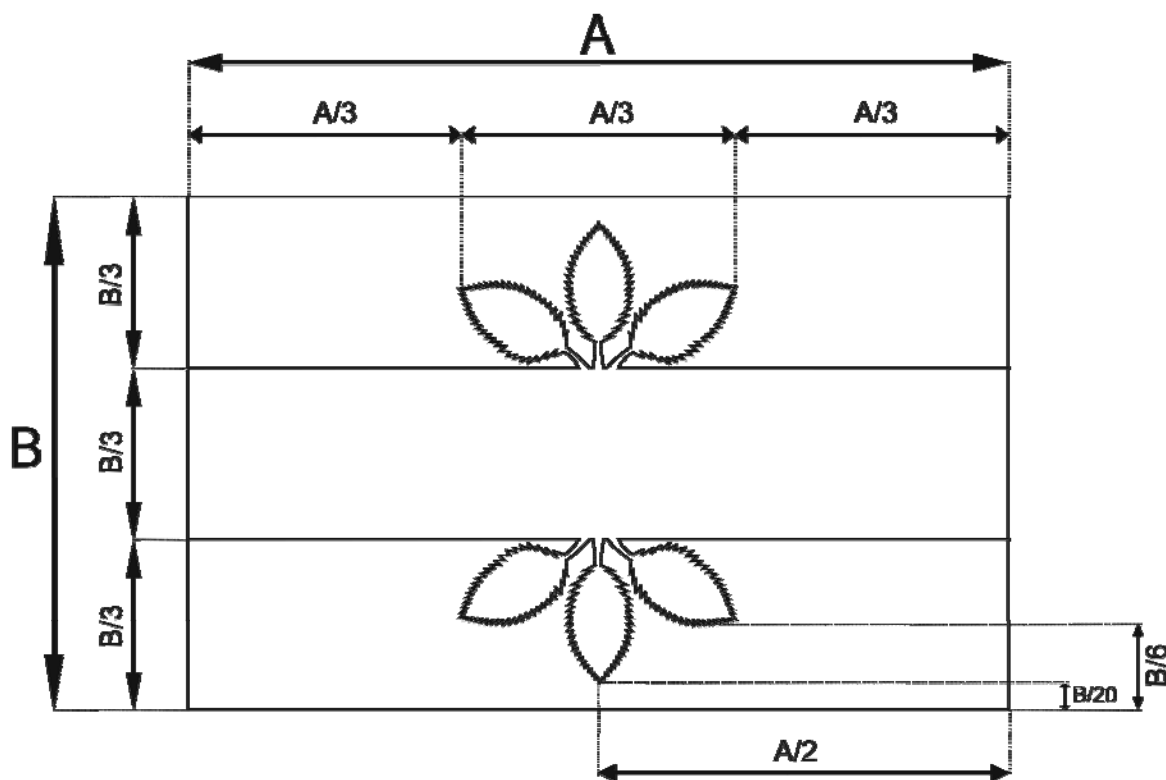

ŻÓŁTA
(R-255 G-215 B-0)
(C-0 M-15 Y-100 K-0)

CZERWONA
(R-255 G-0 B-0)
(C-0 M-100 Y-100 K-0)

Wzorcowy wizerunek flagi Gminy Wiązownica.

Wymiarowanie flagi Gminy Wiązownica.

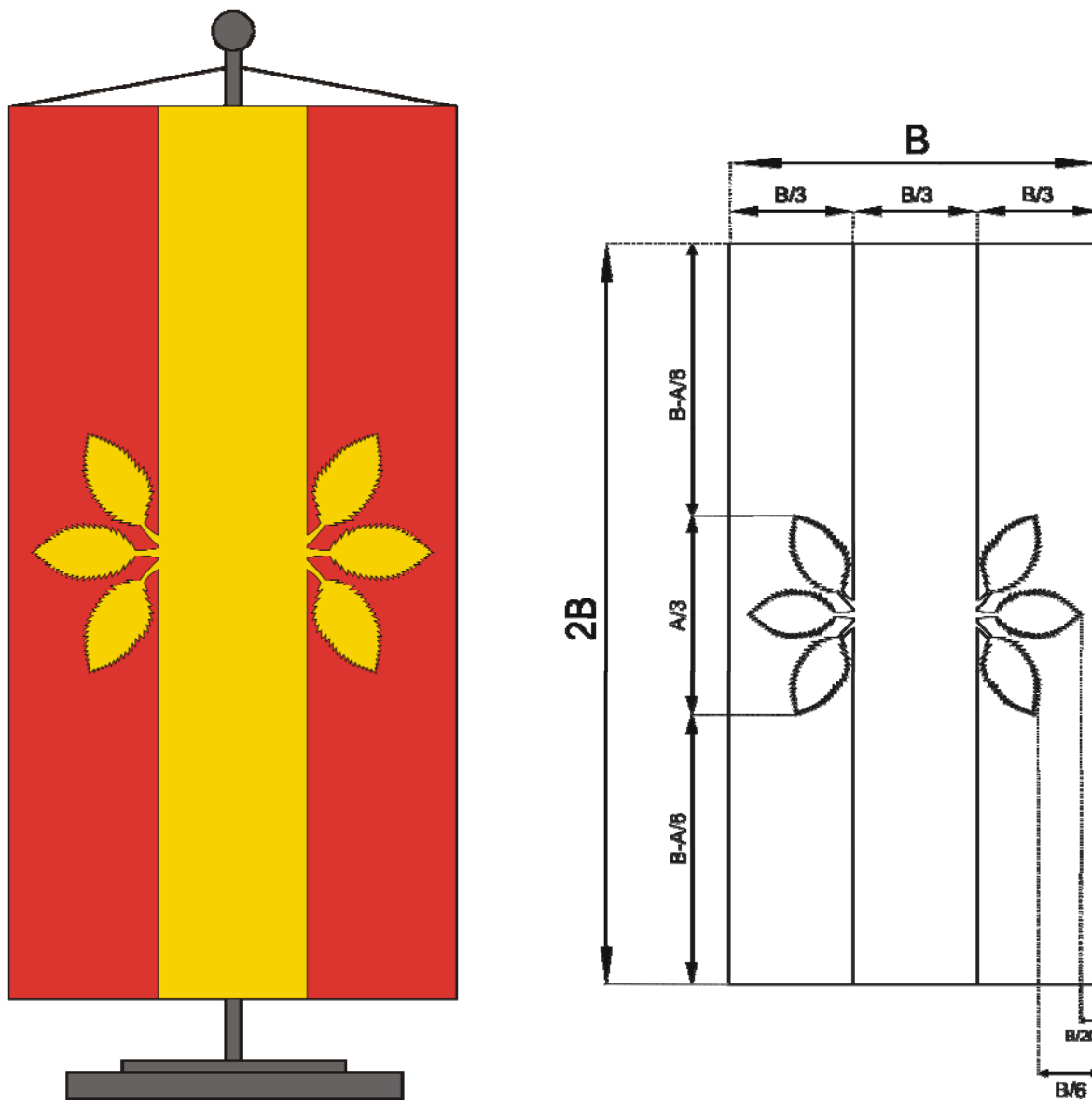

Przedstawienie flagi Gminy Wiązownica w odcieniach szarości.

2. Flaga stolikowa

Flaga stolikowa jest flagą w układzie pionowym o stosunku szerokości do długości wynoszącym 1:2.

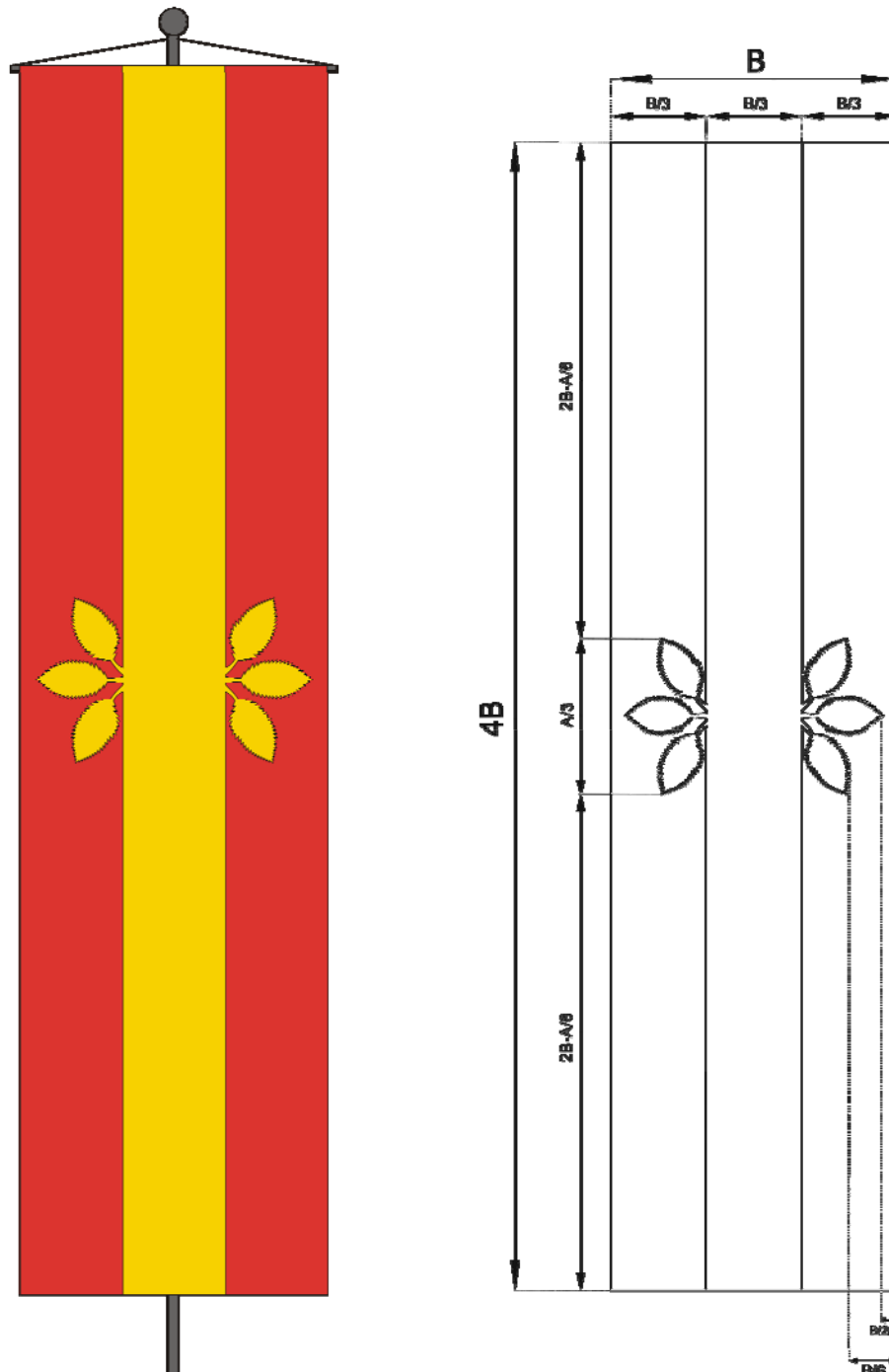

Wzorcowy wizerunek flagi stolikowej Gminy Wiązownica i jej wymiarowanie.

3. Baner

Jest to rodzaj weksylium w układzie pionowym, dla którego możemy stosować różną długość (w zależności od wysokości masztu lub budynku, na którym ma być eksponowany). Zazwyczaj stosunek szerokości do długości wydłużonego weksylium waha się od 1:4 do 1:8.

Wzorcowy wizerunek banera Gminy Wiązownica w proporcji 1:4 i jego wymiarowanie.

V. Wybrane pozycje źródłowe wykorzystane przy tworzeniu herbu, pieczęci i weksyliów Gminy Wiązownica

Akty prawne odnoszące się do samorządowej heraldyki i weksylogii

Ustawa o odznakach i mundurach z 21.12.1978 r., Dziennik Ustaw z 1978 r., nr 31, poz. 130 (z póź. zm.: Dz. U. z 1998 r. Nnr 162 poz. 1126; Dz. U. z 2000 r. nr 12 poz. 136, nr 120 poz. 1268; Dz. U. z 2001 r. nr 123 poz. 1353; Dz. U. z 2009 r. nr 92 poz. 753).

Ustawa o samorządzie gminnym z 8.03.1990 r., Dziennik Ustaw z 1990 r., nr 16, poz. 95 (tj. Dz. U. z 2001 r. nr 142 poz. 1591 z póź. zm.: Dz. U. z 2002 r. nr 23 poz. 220, nr 62 poz. 558, nr 113 poz. 984, nr 153 poz.1271, nr 214 poz.1806; Dz. U. z 2003 r. nr 80 poz. 717, nr 162 poz.1568; Dz. U. z 2004 r. nr 102 poz.1055, nr 116 poz.1203, nr 167 poz.1759; Dz. U. z 2005 r. nr 172 poz.1441, nr 175 poz.1457; Dz. U. z 2006 r. nr 17 poz.128, nr 175 poz.1457, nr 181 poz.1337; Dz. U. z 2007 r. nr 48 poz. 327, nr 138 poz. 974, nr 173 poz.1218; Dz. U. z 2008 r. nr 180 poz.1111, nr 223 poz.1458; Dz. U. z 2009 r. nr 52 poz.420, nr 157 poz. 1241, Dz. U. z 2010 r. Nr 28 poz. 142 i 146, nr 40 poz. 230).

Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa z 30.12.1998 r., Dziennik Ustaw z 1998 r., nr 162, poz. 1126, art. 5-6.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 27.07.1999 r., w sprawie Komisji Heraldycznej, Dziennik Ustaw z 1999 r., nr 70, poz. 779.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 20.01.2000 r. w sprawie powołania Komisji Heraldycznej, Dziennik Ustaw z 2000 r., nr 6, poz. 83.

Opracowania o tematyce heraldyczno-weksylogicznej

Ars heraldica. Współczesna sztuka heraldyczna w Polsce (katalog wystawy), Wyd. DiG, Warszawa 1995
Boniecki Adam, *Herbarz polski. Cz. 1: Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, t. I-XVIII, Warszawa 1899-1913

Chomicki Antoni, *Herby miast i ziem polskich*, Warszawa 1939

Dobijanka Marta, *Jeszcze o pieczęciach wsi województwa krakowskiego*, „Archeion”, t. 39: 1963, s. 109-120

Drelicharz Wojciech, *Wnioski I Krakowskiego Kolokwium Heraldycznego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, 2000, nr 20, s. 39-43

Drelicharz Wojciech, Piech Zenon (red.), *II Krakowskie Kolokwium Heraldyczne. Pieczęcie herbowe – herby na pieczęciach*, pr. zb., Wyd. DiG, Warszawa 2011

Drelicharz Wojciech, Piech Zenon, *Dawne i nowe herby Małopolski*, Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana, Kraków 2004

Drelicharz Wojciech, Piech Zenon (red.), *Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, Oficyna Cracovia, Kraków 2000

- Dudziński Paweł, *Alfabet heraldyczny*, Diogenes, Warszawa 1997
- Gajl Tadeusz, *Herbarz polski. Od średniowiecza do XX wieku*, Wyd. L&L, Gdańsk 2007
- Gorczyń Jan Aleksander, *Kleynoty abo herby państwa y rycerstwa powiatow y miast głównych Korony Polskiej y W. X. L. według obiecadła dla pamięci łacnieyszey położone*, Kraków 1630
- Gumowski Marian, *Handbuch der polnischen Heraldik*, Graz 1969
- Gumowski Marian, *Handbuch der polnischen Siegelkunde*, Graz 1966
- Gumowski Marian, *Herbarz miast polskich*, Warszawa 1960
- Gumowski Marian, *Najstarsze pieczęcie miast polskich XIII i XIV wieku*, Rocznik Towarzystwa Naukowego w Toruniu, R.62, z.2, Toruń 1960
- Gumowski Marian, *Herby i pieczęcie wsi województwa krakowskiego*, „Małopolskie Studia Historyczne”, R.4: 1961, z.1(12), s.13-54, tablice I-XXXIV
- Gumowski Marian, Haisig M., Mikucki S., *Sfragistyka*, Warszawa 1960
- Heymowski Adam, *Mały słownik heraldyczny, czyli blazonowanie po Polsku*, [w:] *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. X, Wyd. DiG, Warszawa 2005, s. 177-240
- Kamocki Franciszek, *Dziwolaği heraldyczne*, Warszawa 1916
- Kochanowski Jan Karol, *O heraldyce, czyli o znajomości herbownictwa*, Warszawa 1902
- Kuczyński Stefan K., *Polskie herby ziemskie. Geneza, treści, funkcje*, Warszawa 1993
- Malinowski Norbert Eugeniusz, *Heraldyka to jest nauka o herbach zawierająca wykład teoryi heraldyki powszechnej z najlepszych źródeł zebrany, teoryję heraldyki polskiej, [...] jako też rys literatury i słownik wyrazów technicznych powyżej wymienionych umiejętności*, Warszawa 1841
- Miasta polskie w tysiącleciu*, prac. zb. pr. Mateusza Siuchnińskiego, przy udziale Mariana Haisiga, Zygmunta Wdowiszewskiego i Mariana Gumowskiego, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków, t.1965 i t. II 1967
- Oswald Gert, *Lexikon der Heraldik*, VEB Bibliographisches Institut, 1984
- Plewko Andrzej, Wanag Józef, *Herbarz miast polskich*, Arkady, Warszawa 1994
- Seroka Henryk, *Herby miast małopolskich do końca XVIII wieku*, Wyd. DiG, Warszawa 2002
- Seroka Henryk, *Podstawy rozwoju heraldyki samorządowej III Rzeczypospolitej*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, 1998, nr 18, s. 11-13
- Seroka Henryk, *O problemach współczesnej heraldyki samorządowej*, [w:] *Polskie tradycje samorządowe a heraldyka*, pod red. P. Dymela, Lublin 1992, s. 127-136
- Skupieński Krzysztof, Weiss Anzelm, *Polska heraldyka kościelna*, Wyd. DiG, Warszawa 2004.
- Szymański Józef, *Nauki pomocnicze historii*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Wittyg Wiktor, *Pieczęcie miast dawnej Polski*, Zesz.1, Kraków–Warszawa 1905
- Znamierowski Alfred, *Insygnia, symbole i herby polskie. Kompendium*, Warszawa 2003
- Zbiory pieczęci w Polsce*, pr. zb. pod red. Zenona Piecha i Wojciecha Strzyżewskiego, Wyd. DiG, Warszawa 2009

Archiwalia odnoszące się do historii regionu Wiązownicy

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Wiązownicy

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Radawie

- a) Grzyś Antoni ks., *Historia kościoła i parafii* [Radawa], rękopis, 1979

Archiwum Państwowe w Przemyślu,

- a) Zespół nr 142: *Archiwum Greckokatolickiego Biskupstwa w Przemyślu, parafia Cetula:*

- metryki urodzeń z lat: 1784-1846
- metryki ślubów z lat: 1784-1844
- metryki ślubów z lat: 1784-1830

parafia Manasterz

- metryki urodzeń, ślubów i zgonów z lat: 1785-1846

parafia Mołodycz:

- metryki urodzeń, ślubów i zgonów z lat: 1784-1846

parafia Radawa:

- metryki urodzeń z lat: 1821-1843
- metryki ślubów z lat: 1801-1837

parafia Ryszkowa Wola:

- metryki urodzeń, ślubów i zgonów z lat: 1784-1846

- b) Zespół nr 175: *Akta gminy Laszki powiat Jarosław* [lata 1937-1955]

- c) Zespół nr 1809: *Akta stanu cywilnego Parafii Greckokatolickiej w Mołodycy*

- metryki urodzeń z lat: 1869-1898

- d) Zespół nr 1810: *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zapalowie*

- metryki urodzeń z lat: 1785-1807

- e) Zespół nr 2128: *Akta stanu cywilnego Parafii Greckokatolickiej w Zapalowie*

- metryki urodzeń, ślubów i zgonów z lat: 1785-1869

- f) Zespół nr 2227: *Akta stanu cywilnego Parafii Greckokatolickiej w Wiązownicy*

- metryki urodzeń z lat: 1790-1864
- metryki ślubów z lat: 1790-1900
- metryki zgonów z lat: 1790-1883

- g) Zespół nr 2228: *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Wiązownicy*

- metryki urodzeń z lat: 1890-1904

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Zespół nr 298: *Księgi metrykalne parafii obrządku greckokatolickiego z archidiecezji lwowskiej, diecezji przemyskiej i stanisławowskiej:*

- a) Parafia Cetula: metryki urodzeń, ślubów i zgonów z lat: 1872-1873, 1878-1884, 1886, 1889-1905, 1926-1930, 1934-1935
- b) Parafia Nielepkowice
- metryki urodzeń z lat: 1790-1853

- metryki ślubów z lat: 1791-1875

- metryki zgonów z lat: 1790-1876

Archiwum Państwowe w Rzeszowie, Zespół nr 1313: *Kataster gruntowy* [lata 1847-1955]

Archiwum Państwowe w Krakowie, Oddział na Wawelu, *Teka Schneidera* nr 1401

Archiwalne akty prawne:

Dz. U. z 1920 r. Nr 117, poz. 768

Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z dnia 26 lipca 1934 r. o podziale powiatu jarosławskiego w województwie lwowskim na gminy wiejskie [w:] *Dziennik Ustaw* Nr 69, Poz. 646, s.1280

Dz. U. z 1934 r. Nr 68, poz. 596

Dz. U. 1934 r. nr 69 poz. 646

Dz. U. z 1920 r. Nr 117, poz. 768

Opracowania odnoszące się do historii regionu Wiązownicy

Archeologia Żywa, Nr 1-4 (14-15), Gdynia 2000

Bogaczyk Agnieszka, *Oleszyce. W gminie okolicy*, Oleszyce 2000

Bogaczyk Agnieszka, *W gminie Wiązownica*, Oleszyce 2002

Bozek Jarosław, Kieferling Grzegorz, *Moneta partyjska z kompleksu leśnego pomiędzy Radawą, Cetulą i Łapajówką*, [w:] „*Archeologia. Rocznik Przemyski*”, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, 2001

Czubryt-Borkowski Czesław, Jerzy Michasiewicz (red.), *Przewodnik po upamiętnionych miejscach walk i męczeństwa lat wojny 1939-1945*, Wyd. Sport i Turystyka Warszawa 1988

Dokumenty z lat 1435-1450, uzupełnienie: dokumenty z lat 1286-1442 [seria:] *Zbiór dokumentów małopolskich*, Część 8, opr. Irena Sułkowska-Kuras i Stanisław Kuraś, Polska Akademia Nauk. Instytut Historii, Wrocław 1975

Gosztyła Marek, Proksa Michał, Konieczny Zdzisław, *Przewodnik po miejscach pamięci narodowych województwa przemyskiego*, Przemyśl 1997

Gosztyła Marek, Proksa Michał, *Zamki, pałace i klasztory województwa przemyskiego: przewodnik po wybranych obiektach architektury monumentalnej województwa przemyskiego*, Regionalny Ośrodek Kultury, Nauki i Edukacji w Przemyślu, Przemyśl 1995

Gosztyła Marek, Proksa Michał, *Dwory województwa przemyskiego : przewodnik po małych założeniach mieszkalnych szlachty i duchowieństwa w województwie przemyskim*, Regionalny Ośrodek Kultury, Nauki i Edukacji w Przemyślu, Przemyśl 1996

Hrabyk Piotr, *Ziemia przemyska i lwowska : szkic historyczno-geograficzny z mapą*, Druk. Zagajewskiego i Łazora, Przemyśl 1921

Kieferling Grzegorz, *Badania wykopaliskowe przeprowadzone w 1999 r. na wielokulturowym stanowisku nr 8 w Radawie, pow. Jarosław* [w:] „*Rocznik Przemyski*”, t. XXXVI, z. I: *Archeologia*, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, 2000

- Kieferling Grzegorz, *Archeologiczne badania wykopaliskowe przeprowadzone w 2000 r. na wielokulturowym stanowisku nr 8 w Radawie, pow. Jarosław* [w:] „Rocznik Przemyski”, t. XXXVII, z. I: *Archeologia*, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemysłu, 2001
- Kieferling Krystyna, *Pieczenie i herby miasta Jarosławia* [w:] „Materiały i studia muzealne”, t. V, 1982
- Kłós Stanisław, *Jarosław i okolice*, Krosno 1998
- Łaciński Bogdan, *Dzieje parafii Szewsko*, 2007
- Makara Jakub ks., *Dzieje Parafii Jarosław*, Jarosław 1936
- Parczewski M., *Początki kształtowania się polsko-ruskiej rubieży etnicznej w Karpatach*, Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1991
- Pietryna Barbara, *Nazwiska mieszkańców Radawy na podstawie ksiąg parafialnych*, WSP w Rzeszowie, 1985
- Pietryna Franciszek, *Radawa. Przewodnik turystyczny*, Radawa 2007
- Piórecki J., *Zabytkowe ogrody i parki województwa przemyskiego*, KAW, Rzeszów 1989
- Prach Bogdan ks., *Myłoserdia dweri. Sanktuarium maryjne w Jarosławiu*, Warszawa 1996
- Samborski Mieczysław, *Wiązownica (pow. Jarosław) 17.IV.1945 r. Największy jednorazowy mord Polaków na terenie dzisiejszej Polski dokonany przez nacjonalistów ukraińskich*, Leżajsk 2010
- Skarbowski Jan (red.), *Ziemia jarosławska*, Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne, Kraków 1966
- Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej*, t. XIII: *Województwo łwowskie*, Główny Urząd Statystyczny RP, Warszawa 1924, s.14-15
- Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski*, pod red. Marii Ireny Mileskiej, PWN, Warszawa 1983
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. I-XIV i XVa-XVb, red. Filip Sulimierski, Bronisław Chlebowski i Władysław Wawelski, Warszawa 1880-1904
- Sroka Albin O., *Radawa*, Jarosław 1987
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2007–2020 wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym na lata 2007–2015*, Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Rzeszów, grudzień 2007
- Wład P., *Województwo przemyskie - zarys geograficzny*, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemysłu, Przemysł 1996
- Wojnar Izabela, *Gmina Sieniawa*, Krosno 1999
- Wojnar Izabela, *Radymno*, Krosno 1998
- Wondaś Andrzej, *Szkice z dziejów Jarosławia. Upadek Jarosławia pod rządami austriackimi (1773-1818)*, odtwórka z „Gazety Jarosławskiej”, Nakładem Muzeum miejskiego w Jarosławiu, tom I: Jarosław 1934, tom II: Jarosław 1936
- Mapa Taktyczna Polski, *Jarosław* - Pas 48 Słup 35 (A48 B35), Skala 1:100 000, Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1938
- Mapa Taktyczna Polski, *Lubaczów* - Pas 48 Słup 36 (A48 B36), Skala 1:100 000, Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1938

Portale internetowe

Aktualność dostępu na dzień 20.12.2012 r.

http://commons.wikimedia.org/wiki/Strona_główna (źródło wizerunków herbów szlacheckich, ziemskich i samorządowych użytych w opracowaniu)

<http://geraldika.ru/symbols/8209>

<http://pl.wikipedia.org>

<http://starostwo.jaroslaw.pl>

<http://www.isakowicz.pl/index.php?page=news&kid=121&pkid=126&nid=7371>

<http://www.podkarpackie.pl>

http://www.stat.gov.pl/gus/5840_13211_PLK_HTML.htm - *Ludność w gminach według stanu w dniu 31.12.2011 r.* (bilans opracowany w oparciu o wyniki NSP'2011)

<http://www.wiazownica.com>

http://www.zarzecki.info/ftp/pdf/Samborski_opracowanie.pdf

**Ośrodek Badań Genealogiczno-Heraldycznych i Regionalnych
„HISTORIAE” w Ochli, Paweł Szymon Towpik**

„HISTORIAE” to profesjonalna firma zajmująca się badaniami historycznymi w szczególności zaś szeroko pojętą genealogią, heraldyką i regionalistyką. Oferujemy m.in.:

- badania genealogiczne;
- drzewa (tablice) genealogiczne;
- bibliografie nazwisk;
- weryfikacje szlachectwa;
- monografie rodów i biografie;
- poszukiwania spadkobierców i zaginionych członków rodzin;
- odnajdywanie grobów;
- archiwizacja rodzinnej dokumentacji i zdjęć;
- projektowanie herbów i weksyliów;
- kwerendy tematyczne w archiwach, bibliotekach i muzeach;
- redagowanie ksiąg jubileuszowych firm, instytucji i stowarzyszeń;
- obsługa rodzinnych i zakładowych archiwów;
- monografie miejscowości, parafii i gmin;
- eksploracja terenu wykrywaczami metali.

Pełna oferta na: www.historiae.pl

Dane kontaktowe:

ul. Kozuchowska 15
66-006 Ochla
tel. +48 667-688-899
e-mail: biuro@historiae.pl
Skype: obghir-historiae

Dane rejestrowe:

NIP: 973-073-79-24
REGON: 080064064
EDG Gminy Zielona Góra: 03847

Dane bankowe:

Konto mBank:
92 1140 2004 0000 3502 4070 5320
SWIFT: BREXPLPWMBK

